Informativno-političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subotica, novembar 2019. - Godina XV - Broj 173 - Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

Mladi novinari na Sajmu knjiga

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku

„Bunjevačka rič"

Radio Subotica (104,4 MHz) nediljom od 9,30 sati

„Subotica na bunjevačkom"

Radio Subotica (104,4 MHz) subotom od 9,45 sati

„Radio Spektar"

Treći program Radio Novog Sada (100 MHz) petkom od 14,15 sati

Slušajte „Bunjevački radio"

www.boc.rs

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar"

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nediljom od 17,30 sati

Pratite nas na internetu

www.bunjevci.net

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan Velikog prela*

23. februar, *Dan osnivanja prvog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena*

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA" POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

Informativno-političko glasilo
BN Bunjevačke Novine

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina XV Broj 173
Novembar 2019.
Cina 50 dinara
Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC":
Mirko Bajić

v.d. glavnog i odgovornog urednika „Bunjevački novina":
Nikola Stantić

Redakcija:
Nikola Stantić
Ksenija Stojičić (gradska hronika)
Tamara Babić (kultura)
Stanislava Lutkić (Sombor)
Siniša Tikvicki (on-line izdanje)
Boris Bajić (sekretar Redakcije)

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir Kujundžić Matković, Nikola Ostrogonac, Eva Kovač Pečkai

Tehnički urednik:
Nikola Stantić

Fotografija:
Nikola Stantić

Naslovna strana:
Mladi novinari na Sajmu knjiga

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:
Rotografika Subotica

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Press international" - Novi Sad,
„Centrosinergija" d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Novembar počima velikom svecom, kad se sićamo svi naši dragi koji više nisu sa nama. Prilika je to da provedemo vrime u miru, sa mislima na naše pokojne, al i na uspomine koje žive, dok i mi živimo. I dok promišljamo kaki su trag oni ostavili možemo i nać vrimena sagledat kaki trag ostavljamo mi, dok smo na zemlji.

A velik trag sigurno su ostavili i svi naši Bunjevci koji su 1918. godine bili metnuti prid istorijsku odluku – di živit posli okončanja teškog Prvog svitskog rata. Nesebično su odlučili unet čitavo svoje biće u novu državu, misto di će zajedno živit svi Sloveni. I samo ime tog prisudnog događaja – Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena – divani kaka je bila uloga Bunjevaca.

Nažalost, velik entuzijazam prilikom pravljenja nove države relativno je brzo zaminio drugi osićaj. Novi ratovi i nova uređenja metnili su Bunjevce u sasvim drugi položaj. Umisto naroda koji je stvaro državu, Bunjevci postaju narod koji više nije priznat.

Do vrimena kad su Bunjevci mogli ponovo bit ono što jesu, pritrpili su tušta. Koliko su odluke iz 1945. godine pogubno uticale divane i brojke, od bar 84.000, koliko je moralo bit na osnovu 84 delegata na Velikoj narodnoj skupštini, do manje od 20.000 na poslidnjem popisu.

Demografski parametri su svojevrsni tragovi koji svidoče o putu Bunjevaca, a da bi za našu zajednicu bilo budućnosti moramo se vratit na početak ovog divana – triba promislit o tom kake ćemo mi tragove ostavit, da i mlađe generacije imaje di ić.

Strana 4

Strana 5

Strana 7

Strana 8

Strana 19

Strana 21

Sadržaj

4
U korak sa svitom
5
Izazovi u obrazovanju na jezicima manjina
7
Oktobarska nagrada za akademika Ivana Gutmana
8
Vodit se savitima struke
14
Druženje, radionice i stare sigre
18
Poštivanje običaja, multikulturalnosti...
19
Čista, nepatvorena emocija
21
Uspilo i dvanajsto izdanje
24-26
Mladi novinari o Velikoj narodnoj skupštini

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).
Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)
sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

BUNJEVAČKA IZDANJA NA „SAJMU KNJIGA” U BEOGRADU

U korak sa svitom

U Beogradu je, od 20. do 27. oktobra, održano 64. izdanje „Sajma knjiga”, međunarodne manifestacije koja okuplja brojne domaće, al i svitske pisce i izdavače. Po tradiciji, misto na „Sajmu knjiga”, kroz štand Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, imala su aktuelna izdanja na bunjevačkom.

Med izdanjima je misto našo i poslidnji broj lista za mlade „Bocko”, a promovisali su ga upravo mladi novinari. Nuz glavnog i odgovornog urednika **Mirka Bajića** i mentora redakcije **Nikolu Stantića**, mladi novinari su pridstavili svoje novo izdanje, a pronašli su i vrimena obać druge štandove, kupit kaku zanimljivu knjigu, al i prikupit materijal za nove tekstove.

– Svake godine smo tu, ne samo kroz okvir izdavašta u zajednici, kroz NIU „Bunjevački informativni centar” i UK „Centar za kulturu Bunjevaca”, koji su izdavači novina, knjiga i publikacija, nego triba naglasit i aktivnosti privatnog i nevladinog sektora. Mi to u zajednici imamo objedinjeno, sve funkcioniše po principu „spojeni sudova”, jedno drugo pomažemo. Zafaljujuć tom imamo, pored onoga što izdaje NIU „BIC”, i druga izdanja iz privatnog i nevladinog sektora. Zajedno smo na Sajmu, sa posebnom željom da pridstavimo privatno izdavaštvo i „Bunjevački medija centar” – istako je Mirko Bajić, direktor NIU „Bunjevački informativni centar” i urednik „Bocka”.

Niz izloženi publikacija ko izdavač potpisiva i Ustanova kulture „Centar za kulturu Bunjevaca”.

– Izdavaštvo u bunjevačkoj zajednici je pridstavljeno sa bogatim materijalom od kojeg je dobar dio izniko iz UK „Centar za kulturu Bunjevaca”. Pokazali smo i knjige s kraja prošle godine, „Bunjevački ričnik”, „Gramatika”, a tu su i tri nove knjige „Centra za kulturu Bunjevaca” poput izdanja „Na prilomu vikova” čiji je urednik prof. dr Aleksandar Raič, a nosi materijal o istoriji Bunjevaca, sadašnjem vrimenu i promišljanja o budućnosti, „Kadgod” od Ane Vojnić Kortmiš koji opisivaje jednu liturgijsku godinu kroz običaje, a najsvežija je knjiga Gabrijele Diklić „Duša pamti”. Rad ne zaustavljamo, u toku je rad na rukopisu koji divani o istoriji Pavlovca i Đurđina... Pozvala bi sve one koji pišu i koji stvaraje na bunjevačkom da nas kontaktiraje, da vidimo jel mož doć do saradnje – divani **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica UK „Centar za kulturu Bunjevaca”.

Posebnu pažnju privukla je promocija lista za mlade „Bocko”.

– Bilo je lipo bit na Sajmu knjiga u Beogradu, di smo imali priliku pridstavit naša izdanja, prija svega „Bunjevačke novine” i list za mlade „Bocko”. „Bunjevačke novine” su već pripoznatljive po svojem sadržaju koji donosi sve informacije iz zajednice, al i druge informacije koje su bitne za našu zajednicu. Što se „Bocka” tiče, on je vrimenom izrasta u sve ozbiljnije novine, kako uostlaom stasavaje i mladi novinari. Od prvi koraka u novinarstvu i novina naminjeni uglavnom dici osnovnoškulskog uzrasta, sad je to već pravi list za mlade, sa značajno ozbiljnijim temama i kvalitetnijim prilozima – kazo je Nikola Stantić, v.d. urednika „Bunjevački novina” i mentor redakcije „Bocka”, a mladi novinari nastavljaje:

– Svima je doživljaj bit na Sajmu knjiga, pogotov nama, mladim novinarima. Imamo priliku promovisat i naše izdanje na ovako značajnom mistu. Peti put smo na Sajmu, drago mi je kada naši vršnjaci vide ono što mi radimo – složile su se **Maja Rudinski, Martina Stupar** i **Andrea Sabo**, novinarke „Bocka”.

Promovisan je i novi broj „Tandrčka”, a **Tihomir Kujundžić Matković**, urednik, dodaje:

– „Tandrčak” ima nove rubrike, a početkom nove škulske godine nastavljamo rad sa mladim novinarima kroz dičije novinarske radionice.

B. N.

OKRUGLI STO AKADEMSKE INICIJATIVE „FORUM 10”

Izazovi u obrazovanju na jezicima manjina

U organizaciji Akademske inicijativa „Forum 10“, nuz podršku Fondacije za otvoreno društvo, u Novom Sadu je u sridu, 9. oktobra, održan okrugli sto „Obrazovanje na jezicima nacionalni manjina u Republici Srbiji - mogućnosti za implementaciju koncepta interkulturalnog obrazovanja“ u okviru projekta Mapiranje izazova u implementaciji obrazovanja na jezicima nacionalni manjina i podrška konceptu interkulturalnog obrazovanja.

Kako je istako **Fahrudin Kladničanin**, moderator, iz Akademske inicijative „Formu 10”, značaj ovaki okupljanja je velik.

– Važno je razgovarati, dijalog je ključna stvar, jer je bez dijaloga nemoguće mapirati ključne probleme niti videti koji su to načini i strategije za rešavanje problema u obrazovanju. Zato je dijalog kroz okrugle stolove sa svim relevantim akterima jako važan, istako je Kladničanin.

Ideju da se otvori dijalog o ključnim problemima i izazovima s kojima se suočavaje pripadnici nacionalni manjina u ostvarivanju prava na obrazovanje na maternjem jeziku pozdravila je i

Anamarija Vičekk, državna sekretarka u Ministarstvu prosvite, nauke i tehnološkog razvoja, koja je i otvorila događaj.

– Nacionalni saveti su uvek tu da ukažu koje su to oblasti na kojima treba još raditi. Zajedno smo dosta radili kroz akcioni plan za Poglavlje 23, i tu smo dobili dobre smernice u oblasti obrazovanja na manjinskim jezicima. Uradili smo korisne analize udžbenika na srpskom jeziku, kako bismo videli kakvi su sadržaji koji se odnose na manjine, urađeni su planovi društvenih predmeta da bismo videli kako se nacionalne manjine reflektuju u tim udžbenicima.

Sastanku su prisustvovali pridstavnici nacionalni savita mađarske, rusinske i bunjevačke nacionalne manjine, Pokrajinski zaštitnik građana, eksperti iz oblasti manjinske politike, prosvitni radnici, pridstavnici akademske zajednice i organizacije civilnog društva.

Što se bunjevačke nacionalne manjine tiče, kako ističe **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, konstanto se napriduje.

– Podižemo obrazovanje na viši nivo, a sad nam slidi uvođenje bunjevačkog i u sridnje škule. Imamo već odoborenje za uvođenje bunjevačkog u prvi razred gimnazije, a u procesu smo zasnivanja posebnog predmeta na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, ko i na drugim fakultetima, s napominom da u Somboru već imamo 6-7 studenata. Na nama je da rad podignemo na još viši nivo, i da mu pristupimo ozbiljno. Jel, ako mi sami ne budemo vaspitavali i obrazovali svoju dicu, neće to niko drugi. Ako želimo opstat i napridovat, onda to mora bit i kroz ozbiljan pristup obrazovanju. Naravno, sve mora bit obiluženo i notom interkulturalnosti, jel nismo ostrvo samo za se, neg integrativni dio društva, al sa našim posebnostima – kazala je dr Kujundžić Ostojić.

Okrugli sto je dio serije okrugli stolova koji imaje za cilj omogućit dijalog relevantni aktera u izabranim manjinskim zajednicama u Republiki Srbiji o problemima i izazovima sa kojima se suočavaje u vezi sa ostvarivanjom prava na obrazovanje na maternjem/manjinskom jeziku, ko i raspravu u kontekstu mogući budući promina u obrazovnom sistemu u Srbiji koje bi podrazumivale uvođenje i primenu koncepta interkulturalnog obrazovanja. Okrugli stolovi će, kako navode organizatori, također bit prilika za pridstavljanje teorijskog i zakonodavnog okvira za uvođenje koncepta interkulturalnog obrazovanja u Srbiji i razminu iskustava u vezi sa dosadašnjim istraživanjima i inicijativama organizacija civilnog društva u pogledu afirmacije pomenutog koncepta.

– Radimo zajedno sa predstavnicima nacionalnih saveta, otvarajući pitanje obrazovanja na jezicima nacionalnih manina i njegovog kvaliteta, te mogućnosti da obrazovanje dobije veću interkulturalno komponentu – potvrdila je **Tatjana Stojić** iz Fondacije za otvoreno društvo.

U okviru okruglog stola **Aniko Jeras** (Nacionalni savit mađarske nacionalne manjine) divanila je na temu „Pravo na obrazovanje pripadnika/ca nacionalnih manjina na maternjem jeziku - izazovi u nastavi na mađarskom jeziku“, **Branislav Sakač** (Nacionalni savit rusinske nacionalne manjine) je obradio temu za položaja Rusina, **Teo Taraniš** (Akademska inicijativa „Forum 10“) je izložio temu „Obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina: segregativna politika ili interkulturalni pristup“, dok je **Miroslav Keveždi,** menadžer u kulturi i medijima, obradio temu „Izazovi i priprike interkulturalnosti u Srbiji”.

U svojem zaključku Keveždi je istako da je potribno reformisat obrazovni sistem, prilagodit ga budućnosti koja nosi sve veći broj susrita s drugim kulturama.

N. S.

ZNAČAJNA OBUKA U ORGANIZACIJI KANCELARIJE ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

O finansijskom poslovanju

U Beogradu je u četvrtak, 31. oktobra, održana obuka na temu „Finansijsko poslovanje nacionalni savita nacionalni manjina", u organizaciji Kancelarije za ljudska i manjinska prava. Direktorka Kancelarije Vlade Srbije za ljudska i manjinska prava **Suzana Paunović** istakla je da je ova obuka organizovana na pridlog Koordinacije nacionalni savita nacionalni manjina.

Paunovićova je istakla značaj obuke koja će omogućit nacionalnim savitima detaljno upoznavanje sa pravnim okvirom za finansijsko poslovanje i izvištavanje, programsko budžetiranje, postupak i način donošenja finansijskog plana.

Takođe, obuka je prilika da se pridstavnici nacionalni savita upoznaje i sa finansijskim izvištavanjom i finansijskom kontrolom, postupanjom u slučaju utvrđeni nepravilnosti i nenaminskog utroška sridstava, ko i sa čuvanjom dokumentacije, navela je Paunovićova.

– Obuka je prilika da predstavnici nacionalnih saveta, kroz dijalog sa učesnicima obuke, iznesu svoja zapažanja, probleme sa kojima se suočavaju i dobiju odgovore na pitanja u vezi sa finansijskim poslovanjem – istakla je direktorka Kancelarije za ljudska i manjinska prava.

Za potribe obuke izrađen je „Vodič za finansijsko poslovanje nacionalnih saveta nacionalnih manjina" s primerima modela odluka i finansijski planova koji će umnogome pomoć nacionalnim savitima kad je rič o finansijskom poslovanju. Vodič je dostupan na linku https://bit.ly/2qgFWjB.

Obuki su prisustvovali svi pozvani nacionalni saviti (aškalijske, bošnjačke, bugarske, bunjevačke, vlaške, grčke, egipatske, mađarske, makedonske nacionalne manjine i Savez jevrejski opština Srbije) osim Nacionalnog savita albanske nacionalne manjine.

S pridavačima su učesnici obuke razminili iskustva u okviru procesa izvištavanja, al i izazove s kojima se susriću u ovom procesu.

Obuku je organizovala Kancelarija za ljudska i manjinska prava Vlade Republike Srbije nuz podršku Fondacije za otvoreno društvo.

info: www.ljudskaprava.gov.rs

Program u okviru obilužavanja oslobođenja Subotice u Prvom svitskom ratu

I ove godine će u Subotici svršetak Prvog svitskog rata bit obilužen kroz obiman program.

Tako je za 9. novembar zakazano okupljanje u SKC „Sveti Sava", od 19 sati, a Hors Slavista iz Beograda izvodiće rusku i srpsku muziku. U Bunjevačkoj matici 10. novembra, od 19 sati, biće održana istorijska tribina „100 godina Trianona", a dan kasnije, u SKC „Sveti Sava", u 19 sati, izložba „Portreti narodnog kralja u umetničkim delima" Muzeja Vojvodine. U pozorišnoj sali „Jadrana" za 12. novembar je zakazana svečana akademija „Braća uvek – uvik zajedno", od 19 sati.

Program će bit zaključen 13. novembra, u 10,15 sati je polaganje vinaca na spomen-ploču na Železničkoj stanici, a od 10,30 sati, na Puškinovom trgu, biće položeni vinci na Spomenik palim junacima u oslobodilačkim ratovima 1912-1918.

TRADICIONALNO OKUPLJANJE U BAJMOKU

Sveta Kata, snig za vrata

U organizaciji Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmok" u subotu, 23. novembra, biće održan „Bal za Svetu Katu". Rič je o tradicionalnom okupljanju Bajmočana i njevi gostivi kojim organizatori čestitaje imendan svim Katama, Katarinama i Katicama, al, još i važnije, uzmu učešća u obilužavanju jednog od četri nacionalna praznika – Dana Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena.

Kako je to i običaj, domaćini pripravljaje kulturno-umitnički program, tradicionalnu večeru s pivčijim paprikašom ko glavnim ilom, dobru muziku, a prija svega priliku da se čeljad okupi, prodivani i proveseli...

Sve informacije se mogu dobit na broj telefona 063/814-34-30.

N. S.

U SOMBORU DODILJENO NAJVIŠE GRADSKO PRIZNANJE

Otobarska nagrada za akademika Ivana Gutmana

Gradsko viće Grada Sombora, na pridlog Komisije, odlučilo je da se najviše gradsko priznanje, Oktobarska nagrada, dodili akademiku **Ivanu Gutmanu**, rođenom Somborcu, koji je slavu hemičara, naučnika svitskog glasa steko ko profesor Prirodno-matematičkog fakulteta u Kragujevcu.

Doktor hemijski i matematički nauka, do penzionisanja 2012. godine je na Prirodno-matematičkom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu pridavo fizičku hemiju, istoriju i filozofiju hemije i obradu rezultata mirenja. Od 1988. godine član je SANU, član je Međunarodne akademije matematičke hemije i Akademije nelinearni nauka u Moskvi, članstvo mu je 2012. godine potvrdila i Evropska akademija nauka iz Londona, počasni doktor nauka na mađarskom Obuda univerzitetu. Bio je stipendista Humboltove fondacije, radio je na Institutu za kvantnu hemiju u zapadnom Berlinu, Institutu za radijacionu hemiju u Malhajmu, univerzitetima u Nešvilu, Erlangenu, Jerusalimu, Santa Klari, Južnoj Karolini, Trondhajmu. Diplomiro je 1970. godine sa prosečnom ocinom deset , da bi 1971. godine objavio prvi od priko 1.400 naučni radova, od koji je 270 samostalni, dok je ostale uradio u saradnji s velikim brojom (preko 800) kolega iz zemlje i inostranstva. Pored desetak članaka monografskog i revijskog karaktera napiso je i šest knjiga objavljeni u inostranstvu, a publicistički rad je upotpunio i ko urednik nikoliko pristižni međunarodni naučni časopisa.

Ivan Gutman i Ljiljana Tica, pridsidnica Skupštine Sombora

Sami njegovi radovi su citirani priko 30.000 puta u naučnim radovima drugi autora, al i priko pet hiljada puta u više od 460 knjiga i udžbenika. Pridavanja je držo u više od 40 zemalja, a njegovi naučni radovi objavljeni su na priko 15 jezika. Ivan Gutman, našo se na 4.439. mistu dosad najobuhvatnije baze najbolji i najcitiraniji svitski naučnika, svojevrsnu evaluaciju blizu sedam miliona svitski naučnika koju su uradili istraživači sa pristižnog američkog Univerziteta Stanford.

Ivan Gutman je rođen u jednom mišovitom braku, od oca Jevreja i majke Bunjevke, a sebe takođe smatra Bunjevcom. Sića se svoje majke kako je odlično divanila bunjevački, al samo u ritkim prilikama, najčešće na peci u kontaktu sa drugim Bunjevkama. Nada se da će jezik opstat uprkos činjenici da se slabo divani.

Ko somborski gimnazijalac, Ivan Gutman sića se uspomina iz tog perioda. Bio je dobar i primeran đak, a kaže da je na njega izuzetno utico **Kosta Pejić**, tadašnji nastavnik hemije. Na niki način on mu je usadio tu ljubav prema hemiji, i još od osmog razreda pa do današnji dana je zaljubljenik u nju.

Često je na relaciji Sombor-Kragujevac, a u slobodno vrime voli obalazit Sombor i okolinu. Njegove duge šetnje i obalasci somborske okoline, kadgod biciglom, a danas laganim šetnjama, dokaz su njegove ljubavi i prema ravnici. Sve putove oko Sombora je obašo, i kako ističe, to radi već šezdeset godina, ne postoji kaka staza el put di nije bio. Iako je očo iz Sombora i kako kaže da njegova lična karta više od četrdeset godina nije iz Sombora, zdravo mu je drago što ga Somborci nisu zaboravili.

Oktobarska nagrada za Ivana Gutmana pridstavlja veliku radost, a novčani iznos nagrade poklonio je somborskoj Gimnaziji. Danas profesor emeritus Ivan Gutman, i od prošle godine najbolje rangirani srpski naučnik koji živi u domovini, četvrti je od deset najuspišniji živi srpski naučnika u cilom svitu. Krajom oktobra vratio se u Kragujevac, a već s kraja prolića vraća se svojoj Bačkoj ravnici.

S. L.

ETNO KUĆA KUNTIĆ U FUNKCIJI ČUVARA BUNJEVAČKE BAŠTINE MUZEJSKE VRIDNOSTI

Vodit se savitima struke

Nigovanjom tradicije, kulture i istorije Bunjevaca, familija **Kuntić** godinama je pripoznatljiva, ne samo u bunjevačkoj zajednici, već i šire. Posli dvodecenijskog rada u okviru Kulturno-umitničkog društva „Bunjevka", koja je tokom svojeg postojanja pritrpila razne promine, najveće u smislu mista funkcionisanja i obavljanja svoje dilatnosti, ove godine cila pripovitka oko očuvanja svega onog što kroz predmete čini zaostavštinu Bunjevaca zaokružena je osnivanjom Udruženja kolekcionara „Etno kuća Kuntić".

Iako se ideja rodila spontano i godinama sazrivala, njezin tvorac je bio pokojni **Ivica Kuntić**, jedan od osnivača i dugogodišnji član „Bunjevke", čiju namiru je u dilo sprovo sin **Ivan Kuntić**, zajedno sa ostalim članovima familije.

U okviru Etno kuće oživljena je postavka „Divojački štafir", a posli uspišne postavke oglavlja, zaključak je da je upravo jedno ovako udruženje nedostajalo. Iako je usko vezano za rad „Bunjevke" i familije Kuntić, s obzirom i na to da se objekat nalazi u okviru privatnog vlasništva, rišenost da se oko njeg okupljaje kolekcionari nagovistilo je novinu u pristupu čuvanja eksponata, koji, kako divani **Kata Kuntić** ima priviše da bi bili odjedared prikazani.

– Sve ono što smo godinama prikupljali smatramo da je najbolje selektivno prikazivat, kako bi se najbolje iskoristio prostor. Sama ideja našeg življena je bila prikazat šta su bunjevački običaji, tradicija, kultura. Sve ono što smo godinama skupljali je koji di po fiokama, dolafima, ne vidi se, a upravo kroz pojedinačne izlož-

I mlađi uče o tradiciji: Jovana Francišković

be sve to u nikom narednom periodu možemo i prikazat. Tako, na primer, imam posebnu želja da ono što sam već godinama radila, a to je bunjevački bili šling, posebno mustre za trukovanje, koji ima skoro tri hiljade, i prikažem – objašnjava Kata Kuntić i dodaje da u svemu postoji i problem odluke s čim počet, al i da će ji u tom vodit budući projekti.

Kako je već par godina unatrag naša sagovornica uključena i u proces zaštite nematerijalnog kulturnog nasliđa, osnivanjom Etno kuće Kuntić stvorila se prilika da se još više uradi i na tom polju.

– U divanu sa direktorom Gradskog muzeja u Subotici Ištvanom Hulom, sugerisano mi je da se pod hitno sve popiše, evidentira i to bi zapravo bio jedan ozbiljan put, jel je važno, triba sačuvat i pridstavljat ogromno bogatstvo bunjevačkog nasliđa – divani Kata Kuntić.

Da nije bilo sačuvane i godinama skupljene baštine, Kulturno-umitničko društvo „Bunjevka" bi teško funkcionisalo.

– Na svim izložbama, na kojima su učešće uzimala i druga udruženja, osnova je bila iz naše kolekcije koju smo na taj način nadograđivali. Saradnja ova dva udruženja će se nastavit, mađutim, kod narodne nošnje na primer, koja se godinama koristila za sve i svašta, triba napravit prisik. Ono što je za čuvanje držat u Etno kući, a ono što se mož koristit u 'Bunjevki', koja sad već ima ozbiljnu pripovitku oko zaštite nematerijalne baštine, zatim kroz Festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva ko velikog projekta u koji se trudimo što više uključivat i druga udruženja. Svakako da će se rad priplićat i međusobno dopunjavat, al ono što je u Etno kući Kuntić jedared za svagda će tu i ostat, neće se koristit i oštećivat. Nije nam do kraja razrađen program kako to sve uradim, na početku smo, al samim tim što je od strane gospodina Huloa potvrđeno da posidujemo ogromnu vridnost koju triba čuvat, vodićemo se savitima stručni ljudi – objašnjava način funkcionisanja i rada Udruženja kolekcionara „Etno kuća Kuntić" Kata Kuntić i dodaje da u budućnosti očekiva da objekat u kojem će bit izloženi eksponati bude nalik salašu, s tom razlikom da se u njem neće nalazit samo uobičajeni predmeti kaki se viđaje po drugim sličnim objektima, te da će bit prilagođen gradskom okruženju u kojem se i nalazi.

Pripovitka o ovom dilu angažovanja u nigovanju bunjevačke tradicije od strane familije Kuntić još jedared je potvrdila ogromnu ljubav prema svojem narodu, a došlo je i vrime kad će cio poso bit podignit na viši nivo, vodeć se savitima struke.

N. S.

Nacionalni praznik Bunjevaca – 25. novembar

Povodom obilužavanja bunjevačkog nacionalnog praznika Ustanova kulture „Centar za kulturu Bunjevaca" pod pokroviteljstvom Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine organizuje svečanu akademiju koja će bit održana u ponediljak, 25. novembra, u 19 sati u Velikoj vićnici Gradske kuće u Subotici.

Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena

SUBOTICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA OKTOBAR

Skupština Subotice usvojila rebalans budžeta

Donošenje Zaključaka o prihvatanju Izvještaja o ostvarenju budžeta grada za prvi šest miseci našlo se na dnevnom redu 25. sidnice Skupštine grada održane u Velikoj vićnici Gradske kuće. U periodu od januara do juna tekuće godine budžet Grada Subotice raspolago je sa sridstvima od oko dvi milijarde 930 miliona dinara, što iznosi 32 posto od planiranog godišnjeg obima. U odnosu na isti period prošle godine raspolagano je sa 11,76 posto više sridstava. Na dnevnom redu našlo se i donošenje Odluke o izminama i dopunama Odluke o budžetu Grada Subotice za 2019. godinu. Rebalansom pridloženi obim budžeta iznosi 7.997 miliona dinara, a obim sridstava indirektni korisnika budžeta, koji posiduju račune sopstveni prihoda, iznosi 283 miliona dinara. U strukturi pridloženog obima budžetski prihoda i primanja, prineta neutrošena sridstava iz prithodne godine iznose 374 miliona dinara, tekući prihodi planirani su u iznosu od 6.744 miliona dinara, a planirana primanja budžeta 879,5 miliona dinara.

Gradonačelnik Subotice **Bogdan Laban** kaže da je ovo prvi rebalans u tekućoj godini:

– Vidite i sami da je došlo do određenih ušteda, da smo vodili računa o rashodima u korist investicija. Takođe, blizu milijardu dinara smo dobili od strane Republike i Pokrajine, u raznim projektima, od Gerontološkog centra, stanova za izbeglice, iz kulture, zatim za rekonstrukciju ulice Maksima Gorkog, i zbog toga je rebalans danas i na dnevnom redu i takođe i usvojen.

Da je budžet priuveličan i nerealno planiran smatra **Jene Maglai**, u ime Pokreta za građansku Suboticu:

– Tamo gde su izvorni prihodi, porez na imovinu, plaćanja od strane fizičkih lica ili poreza na prenos aposolutnih prava tu čak imamo smanjenje prihoda u odnosu na ranije godine. Mislim da to upućuje na to da imamo veliki broj naših sugrađana koji siromašno žive, sa jedne strane, a sa druge imamo i smanjenje prometa nepokretnosti ovde u Subotici što ne ukazuje na perspektivu razvoja.

Nuz ove tačke, vezane za izvištaj budžeta o kojima se i najviše raspravljalo, na 25. sidnici Skupštine Grada našle su se i tačke Donošenje rišenja o davanju saglasnosti na Izvištaj o stepenu realizacije programa poslovanja javni i javno-komunalni priduzeća, ko i na izmine programa poslovanja, Odluke o rapodili dobara pojedini preduzeća, i druge. Nakon što je dosadašnji član Gradskog vića zadužen za oblast poljoprivrede **Šimon Ostrogonac** dao neopozivu ostavku, na njegovo misto imenovana je **Hajnalka Bognar Pastor**, diplomirani inženjer agronom.

U punom jeku radovi na rekonstrukciji Doma za stare i Doma za odrasla lica

Igor Mirović, pridsidnik Pokrajinske vlade, **Predrag Vuletić**, pokrajinski sekretar za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova, **Bogdan Laban**, gradonačelnik Subotice i **Marko Blagojević**, direktor Kancelarije za javna ulaganja, obašli su radove na rekonstrukciji objekata Gerontološkog centra, Dom za stare u Dudovoj šumi i Dom za odrasla lica. Kancelarija za javna ulaganja Republike Srbije finansiraće obnovu ovi domova u iznosu od 900 miliona dinara.

Sa radovima koji teku prema planu je zadovoljan Igor Mirović, pridsidnik Pokrajinske vlade:

– Veoma sam zadovoljan radovima koje sam danas video u Subotici i saradnjom sa Kancelarijom za javna ulaganja. Naša osnovna dužnost je da obezbedimo korisnicima i zaposlenima bolje uslove za život i rad.

Direktor Kancelarije za javna ulaganja, Marko Blagojević naglasio je da se nastavlja rekonstrukcija svi objekata sve dok se, kako kaže, ne obnovi poslidnji objekat socijalne zaštite:

– U ovom sektoru zatekli smo veoma devastirano stanje, sektor socijalne zaštite ranije je bio u zapećku, a danas nam je, što pokazujemo i na terenu, u vrhu prioriteta.

Direktor Gerontološkog centra **dr Nenad Ivanišević** kaže da je cilj da kvalitet usluga koje će se pružit u ovim domovima bude na najvišem mogućem nivou:

– Grad Subotica je u naše ime konkurisao kod Kancelarije za javna ulaganja, a oni su prepoznali naše potrebe. Samo zajedno možemo nešto da uradimo, jer svi smo na istom zadatku da bi našim korisnicima bilo bolje, pa ćemo ubuduće rekonstruisati i Dom za negu. Želimo da svi objekti Gerontološkog centra budu na najvišem mogućem nivou – kazo je direktor Gerontološkog centra.

Za nabavku medicinske i druge opreme Pokrajinska vlada je za Gerontološki centar u Subotici od 2016. godine do danas izdvojila 43,2 miliona dinara.

Ministar Nedimović u positi gazdinstvima

Ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u Vladi Republike Srbije **Branislav Nedimović** i gradonačelnik Subotice **Bogdan Laban** obašli su poljoprivredna gazdinstva **Miroslava Vukajlovića** u Mišićevu, **Mirka Orčića** u Đurđinu, **Vladimira Žužića** u Višnjevcu i **Stevana Cerovca** u Bačkom Dušanovu.

Cilj obalaska je utvrđivanje stanja na terenu, kazo je ministar Nedimović:

– Više od 8.000 zahteva za subvencije iz Subotice znači da su ovdašnji poljoprivrednici dobro obavešteni o sistemu subvencija i o pravima koja mogu da ostvare u državi, vezano za politiku upravljanja poljoprivrednim zemljištem i za finansijski podsticaj.

Gradonačelnik Subotice Bogdan Laban zafalio je na pomoći Vlade poljoprivridnicima na teritoriji Severa Bačke koji kako kaže u velikoj miri i konkurišu na brojne projekte:

– Obišli smo četiri sela i po onome što smo čuli od naših sugrađana možemo da budemo zadovoljni, jer država funkcioniše na drugačiji način u odnosu na prethodni period. Redovno se izmiruju sve obaveze, država subvencioniše poljoprivrednu proizvodnju.

Miroslav Vukajlović iz Mišićeva ima farmu muzni krava, a kako kaže, sve što je ministar obaćo dosad je i ispoštovo:

– Ministar je obećao da ćemo dobiti za mašine 50 posto povrat, to smo dobili. Pored toga dobijamo subvencije za krave, a pre dve godine sam uzeo i izmuzište za krave. Za to smo takođe dobili povrat od 50 posto. Tako da smo izuzetno vredni.

Prilikom obalazaka ministar Nedimović je najavio i posebne podsticaje za mlade i žene u poljoprivredi. Ministar je s gradonačelnikom Grada Bogdanom Labanom obašo u ponediljak, 28. oktobra, i farmu muzni krava **Stipana Brajkova** u Subotici, farmu muzni krava i tovni grla

Mikloša Balaše u Čantaviru, farmu tovni junadi **Ilije Ždrnje** u Novom Žedniku, i poljoprivredno gazdinstvo za uzgoj svinja **Bojana Ivankovića** u Starom Žedniku. Ministar Nedimović je narednog dana, u utorak, obašo i poljoprivredna gazdinstva **Norberta Engija** na Šupljaku, **Helene Danji Šomođi** u Hajdukovu i **Bele Katone** u Bačkim Vinogradima.

Pridavanje naminjeno računovođama

U Regionalnoj privrednoj komori organizovano je bresplatno pridavanje naminjeno zakonskim zastupnicima i računovođama. Tema pridavanje bila je kako da zakonski zastupnici i računovođe, obezbide pravnu sigurnost u radu i izbignu krivičnu odgovornost, koja proizilazi iz odredbi sadržani u pojedinim zakonima. Jedna od tema odnosila se i na to koje to odredbe mogu odvest u krivičnu odgovornost. Naime, od 2017. godine prominjen je Krivični zakonik, pa ukoliko se utvrdi poreska utaja, računovođa se više ne tretira ko saučesnik, neg ko direktni izvršilac.

Pridsidnica Računovodstvene komore Srbije **Snežana Mitrović** kazala je ovom prilikom da su u proceduri dva veoma važna zakonska propisa koja se tiču vođenja poslovni knjiga Zakon o računovodstvu i Zakon o reviziji:

– Moram da kažem da ima mnogo stvari koje su dobro urađene u novom predloženom zakonu, i Računovodstvena komora je dala doprinom u tome kroz stručne inicijative i predloge. Mi smo, recimo, tražili da se finansijski izveštaji dostavljaju samo jednom u toku godine, odnosno do 31. marta, da to ne bude kao što je bilo do sada 28. februar za statistiku i 30. juni redovan finansijski izveštaj. Sada će biti samo jedan finansijski izveštaj od 2021. godine koji će se dostavljati do 31. marta. Takođe, ispred komore smo inicirali ka Ministarstvu finansija, radnoj grupi da mikro i mala pravna lica koja primenjuju standarde za male i srednje entitete sastavljaju skraćeni set finansijskog izveštaja. Pojavile su se bile i dileme da li se treba voditi robno knjigovodstvo u prometu na malo, a izlazila su i neka mišljenja Ministartsva finansija. Mi smo sugerisali da se to mora u zakonu urediti. Tako je sada predviđeno da će se to opredeljenje definisati u opštem aktu – kazala je Mitrović.

Na organizovanom pridavanju učesnici su mogli čut i kako organizovat vođenje poslovni knjiga i kako adekvatno primenit značajne poreske propise. Iz Računovodstvene komore Srbije navode i da su tražili da se izmini Pravilnik o pdv evidenciji koji je propiso jedan novi obrazac koji ima 155 polja, dok sve ostale evropske zemlje imaje pdv prijavu do 45 polja.

Subotica na Sajmu „Expo real”

U okviru sajma „Expo real” u Minhenu i naš grad pridstavio je svoje potencijale u sektoru investicija, projekat razvoja lokacije bivše kasarne „Kosta Nađ” i „Akva park” na Paliću. Nastup na sajmu „Expo real” organizovan je na osnovu Sporazuma o zajedničkom nastupu na međunarodnim sajmovima, koji je u novembru 2017. godine potpisan izmed Pokrajinske vlade, Razvojne agencije Vojvodine, Novog Sada, Pančeva, Sombora, Subotice, Zrenjanina, Sremske Mitrovice, Vršca, Kikinde, ko i s Privrednom komorom Vojvodine. Svi izlagači i njevi projekti stručnoj publiki u okviru sajma pridstavljeni su se na zajedničkom štandu. Za ovu priliku urađeni su i zajednički promotivni film i brošura, prino je zvaničan sajt Grada Subotice.

Rasprava o Ustanovi kulture u Sinagogi

Javna rasprava o Nacrtu zakona o Memorijalnom centru „Staro sajmište”, druga po redu održana je u subotičkoj Sinagogi. Ministarstvo kulture i informisanja je pokrenilo raspravu o Nacrtu zakona o Memorijalnom centru „Staro sajmište”. Memorijalni centar ko republička ustanova kulture će obuhvatit dvi ciline „Jevrejski logor Zemun” i „Prihvatni logor Zemun”, u cilju nigovanja uspomine na žrtve nacističkog koncentracionog logora na prostoru bivšeg beogradskog „Sajmišta”, koji je bilo blizu 20 hiljada.

Memorijalni centar će obuhvatit kompleks Starog sajmišta, a paralelno s donošenjom zakona rišavaće se i drugi imovinsko-pravni problemi, kazo je **Igor Jovičić**, vršilac dužnosti sekretara Ministarstva kulture i informisanja:

– Mi smo uspeli da dođemo do rešenja koje omogućuje funkcionisanje buduća dva muzeja u okviru jedne ustanove kulture, i zadatak će biti da prikuplja, sređuje, organizuje građu, vrši prezentaciju i bavi se muzealističkom, naučno-istraživačkom, obrazovno-vaspitnom i izdavačkom delatnošću.

Robert Sabadoš, pridsidnik Jevrejske Opštine Subotica i jedan od učesnika Javne rasprave smatra da je ovo jedini logor u Srbiji koji nije dostojno obilužen, a da će se osnivanjom memorijalnog centra prikazat dostojno sve ono što se tamo dogodilo:

– Moraće da se dovede do prihvatljivog nivoa da možemo da kažemo da je to memorijalni deo koji je u rangu drugih koji postoje u svetu. Na neki način jesmo zadovoljni zbog toga što daje jednu autonomiju i samostalnost za Muzej jevrejskog logora Zemun, i smatram da je to dobra osnova za to da i drugi deo, odnosno Prihvatni logor Zemun bude obrađen na adekvatan način i prikaže realno ono što je bilo tamo.

Završna Javna rasprava o ovoj temi, održana je u sridu, 30. oktobra, u Arhivu Jugoslavije u Beogradu.

Završen je zajednički projekat Turistički organizacija Subotice i Segedina

U Plavoj sali Gradske kuće održana je zatvarajuća konferencija Intereg Ipa projekta Mađarske i Srbije – Turistički organizacija Grada Segedina i Grada Subotice „Our Borderless Art Nouveau Culture”.

Projekat je počo u junu prošle godine, a zatvarajućom konferencijom se zvanično završava, kaže **Aleksandar Medaković**, direktor Turističke organizacije Subotice:

– Akcioni plan koji smo uradili u sklopu projekta je nešto što nam ostavlja bazu podataka u budućnosti da se na neke nove pozive javljamo sa nekim projektima koje smo definisali, tako da svakako priča o turističkom proizvodu, arhitekture, secesije ova dva grada ne staje ovde. Mi ćemo nastaviti sa tim i naravno da je to jedan od brendova našeg grada i naše destinacije koji ćemo i dalje da reklamiramo. Secesija kao turistički proizvod se razvija već dugi niz godina. Pre svega sa Segedinom, mi smo u okviru jednog drugog projekta započeli razvitak ovog turističkog proizvoda i sa gradom Osijekom.

Saradnja gradova je započeta još 2003. godine, a od tada se samo razvijala i dopunjavala, podsitila je **Silvija Ač**, direktorica neprofitne organizacije zadužene za turizam Grada Segedina:

– U okviru ovog projekta mi smo razradili zajednička marketinška sredstva i turističke pakete. Segedin i Subotica, odnosno njihove turističke organizacije samostalno u svojim nastupima propagiraju ove

pakete. Razradili smo i izadili i razne publikacije sa ovim turističkim paketima, a pored toga i publikacije vezane za secesijsko blago u Segedinu odnosno u Subotici. Izdali smo takođe i radne sveske za decu od 9 do 12 godina u kojoj oni na zabavan način stiču saznanja o secesiji.

U okviru završne konferencije Interreg IPA projekta, održane su i prezentacije turistički organizacija grada Subotice i Segedina.

Evropski dan borbe protiv trgovine ljudima

Diljenjom letaka na centralnom gradskom trgu, a pod sloganom „Recimo ne trgovini ljudima" obilužen je Evropski dan borbe protiv trgovine ljudima. **Ilija Đukanović**, koordinator Lokalnog tima za borbu protiv trgovine ljudima, kaže da se na ovu tema raspravljalo tokom cile godine na brojnim organizovanim aktivnostima usmirenim prije svega na dicu, i to na prevenciju i edukaciju:

– Naš Lokalni tim se odlučio da ovu godinu posveti prevenciji i edukaciji, za šta smo dobili veoma visoku ocenu od nacionalne radne grupe kojoj smo prisustvovali u junu i na kojoj smo predstavili sve aktivnosti. U toku meseca postavili smo jedan bilbord kod Mlečne pijace. Svi naši članovi Loklanog tima dobili su plakate koje su postavili u svoje institucije i svoje ustanove, na frekventna mesta, gde najčešće dolaze naši sugrađani. Pored ove akcije, Crveni krst i Osnovna škola 'Sečenji Ištvan' će organizovati radionice za decu na temu trgovine ljudima. Želim da spomenem da podršku u svim aktivnostima koje su usvojene prošle godine u decembru daje Udruženje građana za borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika nasilja Atina i Međunarodni komitet spasa – kazo je Đukanović.

Tokom prošle godine na teritoriji Grada Subotice prijavljena su tri slučaja trgovine ljudima. Ovi slučajovi kasnije su prikvalifikovani u krivična dila krijumčarenje ljudi i posridovanje u prostituciji. Tokom ove godine samo jedared je zabilužen ovaj vid ugrožavanja prava ljudi.

„Nedilja solidarnosti" u našem gradu

Savez za cerebralnu i dičiju paralizu Srbije i domaćin, Društvo za cerebralnu i dičiju paralizu Severnobačkog okruga Subotica, organizovali su Centralnu manifestaciju povodom obilužavanja „Nedilje solidarnosti sa osobama sa cerebralnom i dičijom paralizom Srbije" u Hotelu Patrija. Problemi sa kojima se susriću osobe koje pate od ovog neurološkog oboljenja mnogobrojni su.

Upoznavanje javnosti i skrećanje pažnje okoline na ove probleme osnovni je cilj obilužavanja „Nedilje solidarnosti", kazala je **Eva Blaško Mihalik**, pridsidnica Društva za Cerebralnu i dičiju paralizu Subotice:

– To su višestruki problemi, počev od fizičkih i arhitektonskih barijera, pa do barijera druge vrste. Pošto cerebralna paraliza podrazumeva fizičku slabost i poteškoće pri kretanju, a mnogi od nas imaju i teškoće u komunikaciji, epileptične napade, slab vid, slab sluh i tako dalje. Cerebralna paraliza je na žalost neizlečiva bolest i ljudi koji sa njom žive, ja uvek kažem nisu bolesni oni su u tom stanju u kome se nalaze. A društvo je ono od kojeg očekujemo da nam pomognu u svim segmentima života da bi se mogli uključiti u sve tokove društvenog života.

Selma Ćatović, stručna saradnica u Savezu za Cerebralnu i dičiju paralizu Srbije, kaže da je veoma važno spomenit i primere dobre prakse. Naime, kako kaže, med organizacijama postoje i licencirani pružaoci usluga pomoći u kući, lični pratilaca, i personalni asistenata:

– Negde zvanično statistika pokazuje da mi imamo oko 3 i po hiljade članova, znači osoba sa posledicama cerebralne i dečije paralize, međutim, to je samo jedan deo podataka koji nije zapravo potpun jer mnoge osobe i nisu zapravo naši članovi, a žive sa ovim posledicama. Svake godine sa ovim događajem pokušavamo da skrenemo pažnju šta su problemi i izazovi, ali i šta su neki primeri dobre prakse.

Grad Subotica je u 2019. godini opridilio 8 miliona dinara za finansiranje projekata za udruženja i organizacije u oblasti društveno-humanitarnog rada, podsitio je **Ilija Đukanović**, član Gradskog vića zadužen za oblast socijalne zaštite:

– Trećina sredstava pripala je udruženjima osoba sa invaliditetom, a Društvu CDP Subotice 210 hiljada dinara za redovne aktivnosti i opremanje prostora – kazo je Đukanović.

Ovo je 23. po redu manifestacija koja se svake godine održava u drugom gradu.

O značaju socijalnog priduzetništva

Na temu socijalnog priduzetništva raspravljalo se na skupu čiji domaćin je bila Gradska organizacija Crvenog krsta. Na dvodnevnom skupu organizovanom u Plavoj dali Gradske kuće bili su pridstavnici ovi organizacija iz Ohrida, Bara, Trebinja, Kragujevca i Užica. **Dr Lazar Ožegović**, pridsidnik Pokrajinskog savita za socijalno priduzetništvo, kazo je ovom prilikom da je veoma značajno za početak mapirat sve korisnike socijalni usluga:

– Očekujemo da će pripremne aktivnosti biti završene do kraja godine, dok će sledeća biti terenska, jer će naši aktivisti obilaziti Vojvodinu i evidentirati korisnike socijalnih usluga. To je izuzetno važno, jer ćemo na taj način znati sa kolikim brojem korisnika raspolažemo.

Sekretar Crvenog Krsta Subotica doktor **Siniša Trajković** kazo je da se sve organizacije bave socijalnim priduzetništvom:

– Peta godina zaredom da se organizacije Crvenog krsta iz Ohrida, Bara, Trebinja, Užica, Kragujevca i Subotice sastaju i na tim svojim sastancima koji se organizuju jednom godišnje razmatraju tematiku koja je važna za funkcionisanje naših organizacija uz razmenu iskustva – kazo je Trajković.

Zorica Crnčević, sekretarica Crvenog krsta Bara smatra da je skup odlična prilika za razminu iskustva u ovoj oblasti:

– Započećemo jednu veoma interesantnu priču koja se odnosi na socijalno preduzetništvo. Kada govorimo o socijalnom preduzetništvu. To za naš nije ništa novo kada je u pitanju naš rad, samo što mi to tako ne zovemo, jer to negde ima i tu ekonomsku konotaciju i ekonomsku notu. Danas će biti prilika da pokušamo da razmišljamo na jedan sasvim drugačiji način, odnosno kako i na koji način obogatiti i stvoriti jedna nova sredstva kako bismo unapredili neke naše osnovne programe, odnosno kako da možda na jedan drugačiji način pomognemo onima kojima je naša pomoć napotrebnija.

Zajednički projekat ove godine usmiren je na značajnu temu, smatra i **Saša Točkov**, pridstavnik organizacije iz Ohrida:

– Takav rad ne samo što učvršćuje stabilnost organizacije, već i doprinosi da stignemo do svih korisnika, naših usluga koji treba da budu zadovoljni, i koje treba da na neki način animiramo, ne samo da čekaju naše usluge nego da i sami doprinose da budu korisni u sistemu i da mogu da se samoodržavaju na neki način.

Drugog dana skupa okupljenima je na ovu temu divanio **Peđa Ivović**, dipl. menadžer u medijima i master priduzetništva.

„Biofest" privuko pažnju velikog broja positilaca i izlagača

Posita organskoj farmi, panel diskusije, prodajna izložba i projekcija filma obilužile su ovogodišnje, 15. izdanje Međunarodnog festivala organski proizvoda „Biofest" koje je održano na Otvorenom univerzitetu u organizaciji Udruženja „Terra's „ i Otvorenog univerziteta Subotica.

Međunarodni festival organski proizvoda „Biofest" bio je u znaku zadrugarstva, kazala je **Snježana Mitrović**, isprid Otvorenog univerziteta:

– Na inicijativu „Terra's-a" ove godine u junu mesecu formirana je zadruga organska „Panonija oranika", tako da smo za temu „Biofesta" odabrali upravo ovu, i na panel diskusiji se razgovaralo o tome koliko je Zakon o zadrugarstvu iz 2016-te godine doprineo razvoju ovog vida udruživanja pojoprivrednika. Dosta su veliki pomaci. Država i Pokrajina ulažu da udruže farmere i jednostavno bez njihov udruživanja oni ne mogu opstati. Ono na šta smo još akcenat dali je važnost brendiranja proizvoda i marketinga, kao i uvođenje turističkog sadržaja na farme da bi se ojačao kapacitet poljoprivrednika, tako da smo obišli farmu Sabolča Tružinskog, to je bio „Dan organske farme", a i Brkin salaš u Čeneju koji smo takođe obišli, koji je za primer kako se razvija i etno turizam na jednom farmi. Zahvaljujući Nemačkoj organizaciji „Giz" upriličili smo i takozvane „Bi to bi" poslovne susrete.

Ovogodišnja manifestacija završena je projekcijom ekološkog dokumentarnog filma „Delikatesi korpe za otpadke" naminjenom sridnjoškulcima.

„Pink oktobar" u fokusu zdravstveni radnika

Od karcinoma dojke tokom 2017. godine u Subotici je obolilo 111 žena, a 37 su umrle. Povodom Međunarodnog miseca borbe protiv raka dojke, odnosno „Pink oktobra" Zavod za javno zdravlje Subotica i Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut" priredili su izložbu pod nazivom „Pink Ribbon Serbia".

U prevenciji je veoma važno uklonit nike od faktora rizika, ko što su na primer gojaznost, i pušenje koje prima brojnim studijama ima uticaja na pojavu karcinoma, kazala je **Verica Dronjak**, rukovodilac Preventivnog centra Doma zdravlja Subotica:

– Ono na šta ne možemo na žalost da utičemo je veća verovatnoća da se karcinom javi kod žena nego kod muškaraca, veća je učestalost u populaciji žena koje su već imale karcinom dojke da se karcinom javi na drugoj dojci, tako postoji i veća učestalost kod ženske populacije koja je rano dobila prvu menstruaciju ili kasno ušla u menopauzu, a takođe i kasnije rađanje i dojenje, odnosno posle tridesete godine.

Irena Sabo Vojnić, koordinatorka za skrininge u Opštoj bolnici Subotica, kazala je da je veoma važno da se žene odazovu na poziv za skrining mamografiju u cilju ranog otkrivanja promina na grudima:

– Do kraja oktobra blizu 2.000 mamografija je urađeno što se tiče skininga i žene dolaze svaki dan u pre podnevnim i posle podnevnim satima. Na ovaj način izlazimo u susret da mogu obaviti preglede i one žene koje su u tom periodu zaposlene, odnosno rade.

U okviru „Pink oktobra" u prostorijama Crvenog krsta održana je promotivna akcija „Šta ćete danas uraditi za zdravlje vaši grudi", dok je u Apoteci Subotica, ogranak 1, organizovano savitovalište.

Kako do zdraviji životni stilova

Od strane Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu odobren je projekat, koji realizuje Zavod za javno zdravlje, ko nosilac projekta u saradnji sa Medicinskom, Hemijsko – tehnološkom i Politehničkom školom. Projekat naziva „Ishrana i životne navike po miri sridnjoškulaca" realizovaće svi partneri, svako u svom domenu, a osnovni cilj je osnaživanje i motivisanje učenika da biraje zdravije životne stilove, kazala je doktorica **Nada Kosić Bibić**, koordinatorka ovoj projekta iz Centra za promociju zdravlja Zavoda za javno zdravlje Subotica:

– Mi smo se opredelili da to budu učenici drugih razreda, prvenstveno ovih škola sa kojima ćemo sarađivati kao partneri. Pored njih biće uključeni i zaposleni u školama, roditelji učenika, a s obzirom na to da ćemo biti orijentisani na društvene mreže, jer je to najčešći kanal kojim komuniciraju mladi, svakako ćemo biti okrenuti prema svim mladima u našem gradu, a naravno i šire. Mi smo se dogovorili da bi bilo najbolje sačiniti jednu snimku stanja na samom početku rada ovog projekta. Ona podrazumeva da uradimo jednu anketu sa učenicima kako bismo stekli uvid u to koje su to njihove navike vezane za ishranu i fizičke aktivnosti, a takođe i jednu anketu namenjenu samoj školi želeći da sagledamo kakva je situacija vezana za ishranu dece u samim školama., i da uradimo jednu analizu., koliko je to sve usklađeno sa stručnim preporukama, odnosno šta je to što bi učenici ustvari trebali da jedu. Takođe je planirano merenje samih učenika gde će se uključiti profesori fizičkog vaspitanja, a gde smo planirali da se uradi određivanje bodi masa indeksa, odnosno stepena uhranjenosti naše dece, i određivanje parametara njihove motoričke sposobnosti.

Ibolja Kelemen Cvitko, članica Projektnog tipa Hemijsko tehnološke škule kaže da će i pridstvanici ove škule zauzet značajno misto u samom projektu:

– Mi ćemo u našoj školi uraditi četiri demonstracione radionice. U tim radionicama će učestvovati učenici Hemijsko-tehnološke i Medicinske škole. Biće 25 učesnika po radionica koje će trajati po dva sata. Uradićemo i merenja po unapred određenim parametrima, a nakon toga i edukaciju roditelja i nastavnika.

Andrej Vukov, psiholog iz Sridnje medicinske škule poručiva da je u ovim edukacijama značajna uloga svi karika sistema:

– Biće provereno kakva je ponuda u našim kantinama. Smatramo da ne bi bilo dovoljno samo ponuditi zdravije altenative za ishranu da nije bilo ovog edukativnog dela da se približi i učenicima zbog čega je važno da biraju zdravu ishranu.

I Politehnička škula će projektu doprinet i to u oblasti promocije, dodaje **Aleksandra Zelenika**, psiholog ove škule:

– Što se nas tiče, mi ćemo da radimo aktivnosti vezane za edukativni i promotivni materijal. Radićemo dizajn logo-a , odnosno brending, postavljanje na fejsbuk strane određenog sadržaja i promotivnog materijala, znači priprema e-kuvara i e-priručnika.

Iz Zavoda za javno zdravlje poručivaje da bi se ovaj projekat, koji uključiva veliki broj aktivnosti, prema planu tribo završit do kraja godine. Vridnost projekta je 200 hiljada dinara.

K. S.

OBILUŽENA „DIČIJA NEDILJA" I U BUNJEVAČKOJ ZAJEDNICI

Druženje, radionice i stare sigre

Obilužavanje „Dičije nedilje", međunarodnog dana kad više neg inače govorimo o najmlađoj populaciji, već pet godina se obilužava i nizom aktivnosti u bunjevačkoj zajednici. Tako je značajan svitski datum i ove godine dono priliku za okupljanje i aktivnosti dice. Dan za dicu je ovaj put obilužen u Tavankutu, u Osnovnoj školi „Matija Gubec", a sve aktivnosti su organizovane nuz podršku Bunjevačkog edukativnog i istraživačkog centra „Ambrozije Šarčević" i Ustanove kulture „Centar za kulturu Bunjevaca".

– Tili smo da na malo drugčiji način neg dosad obilužimo „Dičiju nedilju", pa je dan bio ispunjen sigrama koje utiču na dobro raspoloženje, razvoj, al i socijalizaciju dice. Nuz našu dicu, imali smo i drage goste, đake iz drugi subotički škula u kojima se uči bunjevački. Sve sportske sigre su bile povezane s tradicijom, a imali smo i radionice slamarstva, roljanja i izradu srca prijateljstva. Organizovali smo i vožnju Tavankutom na špediteru, za domaću dicu, al i za goste. Naše misto je poznato po voćarstvu, žutom pisku, slamarstvu, šumi, spomeniku „Nemirna ravnica", a sve su to naša dica mogla i vidit... – divani **Mirjana Savanov** koja u tavankutskoj škuli pridaje bunjevački.

Dica su, nuz niz aktivnosti, imala i okrepu u vidu tradicionalne tarane, a naravno, bilo je i prilike da se podsite svoji prava, al i obaveza.

– Krenili smo s idejom da ispravimo malu nepravdu što su dosad bila malo zakinuta dica iz Tavankuta, pa smo sad mi došli do nji, odnosno, u Tavankutu su gostovala i dica iz drugi naši škula u kojima se uči bunjevački. Želja je bila da se dica zabave, da se podsite stari sigri, a pripravićemo i jedno izdanje di će bit objašnjene te sigre, a sve će to bit podiljeno škulama – naglasila je **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, u ime BEIC „Ambrozije Šarčević", al i pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

Dicu iz Starog Žednika i Male Bosne povela je **Slađana Štetak Marković**.

– Mogla su dica naučit stare sigre koje su malo zaboravljene i ovo je bila lipa prilika da se i mi podsitimo, a najmlađi su uživali, pogotovo u štafetnim igrama. Važno je što smo se imali prilike družit, razminit iskustva. Prilika je ovo i da apelujemo na roditelje da se više svi zajedno bavimo našom dicom, jer mislim da to nedostaje.

Miljana Antal, učenica OŠ „Matija Gubec" u Tavankutu je opisala koje su joj sigre bile najzanimljivije.

– Uživali smo u štafetnim sigrama, dodavanju lopte, driblanju, nošenju kuvani jaja... Ekipe su bile sastavljene od učenika više škula, upoznali smo se, družili, i bio je ovo lip dan u nedilji posvećenoj nama.

Luka Jović iz OŠ „Sveti Sava" je pridstavio koja su to prava i obaveze dice.

– Obaveze su da dite iđe u škulu, sluša na času, ne koristi mobilni na časovima, sluša roditelje, a prava su da se sigra, da ima priliku učit,družit se s drugarima, bavit se sportom... Volim časove bunjevačkom, učim nove riči, neke stvari koje dosad nisam znao, a imam i rođake koji su Bunjevci.

Ovogodišnji program u okviru obilužavanje „Dičije nedilje" održan je pod sloganom „Da pravo svako dete uživa lako". **N. S.**

SLAMARSKA SEKCIJA U SVETOZARU MILETIĆU

Slamarstvo ko vid umitnosti

U Osnovnoj škuli „Bratsvo-jedinstvo” u Svetozaru Miletiću od oktobra škulske 2019/2020. godine, započela je s radom slamarska sekcija. Časove i obuku o osnovama slamarstva đacima pokaziva **Stipan Budimčević**, pridsidnik Bunjevačkog kulturnog centra „Lemeški Bunjevci” iz Svetozara Miletića. Ovom prilikom Centar želi kroz rad slamarske sekcije, pored umitnosti slamarenja, nigovat i čuvat kulturu, tradiciju i običaje Bunjevaca.

– Veoma sam zadovoljan što je Osnovna škula „Bratsvo-jedinstvo” u Svetozaru Miletiću pripoznala slamarstvo ko vid umitnosti i umitničkog izražavanja te odobrila formiranje slamarske sekcije, sekcije na bunjevačkom jeziku – izrazio je zadovoljstvo **Stipan Budimčević**.

Iako se prvi put ovaka sekcija formira u osnovnoj škuli u Svetozaru Miletiću, triba napomenit da je prija nikoliko godina u pridškulskoj ustanovi s dicom već rađeno na temu slamarstva, slamarske umitnosti i tradicije Bunjevaca.

– Namira mi je da sve učenike koji dolaze na sekciju upoznam sa osnovama slamarstva, te da nauče više o pripravljanju materijala, peglanju i ravnanju slame, sickanju i lipljenju, ko i pravljenje čestitki za pridstojeće božićne i novogodišnje praznike – objasnio je pridsidnik BKC „Lemeški Bunjevci”.

Svi radovi slamarske sekcije biće prikazani u škuli, na škulskim proslavama, đacima, nastavnicima, roditeljima, a u saradnji s „Bunjevačkim media centrom” u Somboru i Subotici, takođe na dičijim izložbama i drugim događajima.

S. L.

NOVA IZVEDBA PRIDSTAVE „ČA GRGINA HUNCUTARIJA”

Prihod usmiren u humanitarne svrhe

Dramska sekcija Udruženja građana „Bunjevačko kolo” uspišno je pripravila pridstavu „Ča Grgina huncutarija”, a posli premijere u Somboru, potom i Subotici, pridstava je doživila i svoje treće izvođenje. Naime, u nedilju, 27. oktobra, u Narodnom pozorištu u Somboru, a nuz pomoć Narodnog pozorišta i Grada Subotice, pridstava je izvedene za sve one koji su tili još jedared vidit kaku je to huncutariju smislio ča Grgo.

Pridstavu su priredili članovi Dramske sekcije UG „Bunjevačko kolo” i GKUD „Ravangrad” po tekstu Đure Franciškovića na bunjevačkom jeziku, a režija je povirena **Nenadu Zuboviću**. Glumili su **Dušan Esapović, Vladislav Vlaškalić, Nenad Zubović, Suzana Ivanović, Aleksandra Medurić Kalčan, Vesna Uzelac, Filip Računica, Marija Brdarić, Antun Pekanović, Miroslav Mihaljčić, Aleksandar Bošnjak**, i u ulogi **Ernesta Bošnjaka**, **Ivan Bošnjak**.

Prihod posli treće izvedbe pridstave „Ča Grgina huncutarija” ostvaren od prodatih karata bio je naminjen za humanitarne svrhe, pa je pridsidnik „Bunjevačkog kola” **Dejan Parčetić** prido pomoć Nacionalnom udruženju roditelja dice obolile od raka.

B. N.

OBILUŽENO 75. GODINA OD OSLOBOĐENJA GRADA SUBOTICE

I oni su maštali o slobodi

Svečanom akademijom u utorak, 8. oktobra, u Velikoj vijećnici Grada Subotice obilježeno je 75. godina od oslobođenja Grada Subotice u organizaciji SUBNOR-a Subotica, a svoj doprinos, pa i živote za oslobođenje Subotice, dali su i Bunjevci.

Na ovoj svečanoj akademiji prisutnima se obratio načelnik Severno-bačkog okruga **Dragi Vučković**, a potom pridsidnik SUBNOR-a Subotica **Maksim Bakrač**. **Mijo Mandić**, poznat ko istraživač prošlosti Bunjevaca, dao je svoj doprinos s tekstom koji je ušo i knjigu pod nazivom „I oni su maštali o slobodi" koja je pridstavljena u okviru ovogodišnjeg obilužavanja Dana oslobođenja Grada Subotice.

Mile Tasić

Knjiga pod nazivom „I oni su maštali o slobodi" tri autora **Mihajla Kmezića, Geze Babijanovića** i **Maksima Bakrača** je knjiga poezije koja je obuvatila poeziju posvećenu Prvom i Drugom svitskom ratu ko i oslobodilačkim ratovima 90-ti i bombardovanju Srbije 1999. godine. O knjigi je divanio poznat subotički kritičar **Mile Tasić**, a u kulturno-umitničkom dilu programa je nastupio hor „Femina vox" i združeni horo-vi penzionerski klubova iz Subotice, **Aleksandar Toković** sa vokalnom grupom „Veselice" i **Tamara Babić** nuz pratnju **Gordana Papića** i **Vlastimira Stanimirovića** koji su izveli pisme iz NOR-a prigodne za obilužavanje ovog velikog datuma za Suboticu. **T. B.**

OSLOBOĐENJE ITUŽNA VIST

Ujtru, 11. oktobra, pošla je iz III kruga grupa manifestanata na čelu sa Franjom P. Žvakom, Antunom Vojnić Purčarom i Lazarom Peićom Beogradskim putom di su je na zavijutku dočekali Ladislav Gros, Grgo Lulić i Blaško Stražarković podilivši med manifestantima slike maršala Tita. Manifestanti su prošli kroz III i IV kvart, zatim su prišli u V kvart...

Posli ponoći došo je kurir i javio tužnu vist da je Jovan Mikić - Spartak u borbama teško ranjen. Ujtru 11. oktobra 1944. godine on je sklopio oči u svojoj Subotici u kojoj je provo ditinjstvo i mladost, za koju se borio i za čiju slobodu se borio i položio svoj mladi život. Položio je život u borbi s krvavim Hortijevim banditima u temelje nove slobodne, demokratske i federativne Jugoslavije.

SUBOTIČKI PARTIZANSKI ODRED

Naredbom broj 1. Bačko - baranjske operativne oblasti od 23. avgusta 1944. godine formirani su Bačko-palanački, Šajkački i Subotički partizanski odred. Subotički odred formiran je na jednom salašu u okolini Bačke Palanke od grupe boraca Bačvana, koji su se ode okupili a koji su se ranije borili u Sremu.

Za komandanta odreda postavljen je Jovan Mikić - Spartak. Po dolasku odreda u Tavankut, Subotički odred se udvostručio. Akcije se nižu jedna za drugom. Uspišnom diverzijom na električnu centralu u Subotici, kojom je rukovodio komandant odreda Jovan Mikić – Spartak bilo je ukupno pet diverzanata, najavljeno je skoro oslobođenje ovi krajova. borca, a njih je 71 do konačnog oslobođenja zemlje. Većina poginili boraca bili su borci Osme vojvođanske brigade i iz spiska boraca, učesnika NOB i NVOJ, sačinjenog posli 1950. godine. Pa je ko učesnika NOB iz Tavankuta nji 283 na spisku.

OKTOBARSKA SIĆANJA NA ZNAČAJNE DATUME

Osnivanje Kola i prvi let

Oktobar čuva sićanja na značajne datume za istoriju Bunjevaca, a u ovom broju „Bunjevački novina" kratko ćemo se podsitit dva događaja. Naime, 6. oktobra 1921. godine je u Somboru osnovano „Bunjevačko kolo", a 16.oktobra, 1910. godine Bunjevac **Ivan Sarić** izvo je svoj prvi let, istorijski, ne samo za Suboticu.

Nigovanje bunjevačke tradicije

„Bunjevačko kolo" u Somboru, kako pišu današnji članovi „Kola", imalo je za cilj čuvanje i nigovanje bunjevačke tradicije, kulture, pisme, igre i pisane riči. Osnivači ovog društva su bili: **Antun Bošnjak, dr Josip Veselovski, Stipan Stolišić, Martin Čeljuska, dr Pavle Vujević, dr Toma Raič, Vranjo Bošnjak, Vranjo Marković** i Josip Strilić. U tom „Kolu", a pod uticajom kulture koju su Bunjevci u sebi nosili, al i bunjevački velikani ko što su **Ambrozije Šarčević**, biskup **Antunović** i drugi, udaraje se temelji priporoda u bunjevačkoj kulturi u Somboru. Prvi pridsidnik je bio čuveni **Antun-Tonika Bošnjak**.

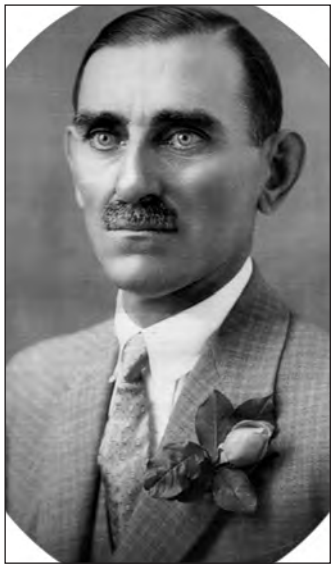

Antun Bošnjak

Tad se počimaje organizovat javne manifestacije ko što su „Bunjevačko prelo", Dužionica", „Divojački vašar", prikazi običaja kao što je „Saranjivanje begeša" prid korizmu, al i igranje pozorišni komada, što ji je učitelj **Ivan Kalčan** s mladim Bunjevcima pripravljo.

U vrime okupacije u Drugom svitskom ratu, „Bunjevačko kolo" pristaje s radom. Posli rata, tadašnja vlast je ukazom zabranila da se Bunjevci i Šokci za take iskazivaje, sve ji privodi u Hrvate.

Krajom devedeseti godina dolazi do ideje da se reosnuje „Bunjevačko kolo" iz 1921. godine, s istim ciljovima i zadacima. Tako je na rođendan „Bunjevačkog kola" 6. oktobra 2000. godine reosnovano UG „Bunjevačko kolo", koje je jedno od najaktivniji udruženja u Somboru, a čiji je pridsidnik **Dejan Parčetić**, podpridsidnici **Aleksandra Medurić Kalčan** i **Aleksandar Bošnjak**.

Ciljovi udruženja su unapriđenje nacionalni, kulturni i materijalni interesa Bunjevaca, priuzeti od ranije osnovanog udruženja, čiju tradiciju u svemu nastavlja, nigujuć međunacionalnu toleranciju, razumivanje i poštivanje različitosti.

U Udruženju građana „Bunjevačko kolo" danas rade tri sekcije, slamarska, dramska i likovna sekcija za najmlađe članove.

Pionir letenja na ovim prostorima

O istorijskom letu **Ivana Sarića**, subotički misečnik „Neven" je objavio tekst:

„Svakome je poznato da se i jedan sinak bunjevačke nane već odavno bavi idejom letenja. Načinio je svojeručno leteći stroj, te već više meseci pravi pokušaje. Sada mu je već pošlo za rukom uzleteti, pa se već više kilometara vozio u vazduhu u jedan mah. Dne 16. 10. hoće da se javno prikaže subotičkom građanstvu. Ivan Sarić je 16. 10. letio na visini od 30 metara oko 3 km."

Ivan Sarić

Ivan Sarić (1876–1966) je sigurno bio ličnost koja je išla daleko isprid vrimena. Bio je svestrani sportista, ljubitelj trka i brzine, a to ga je i odvelo na reli u Pariz 1909. godine. Bilo je to vrime kada se čeko prvi let avionom priko Lamanša, a svega nekoliko godina posli prvog leta braće **Rajt** (1903. godine). Podvig **Luja Blerioa** kroz let priko Lamanša bio je inspiracija, ko i pritpostavka da je Sarić iskoristio priliku i krišom fotografiso Blerioov avion.

Bio je to momenat kad je rođena ideja, a po povratku u Suboticu, Sarić koristeć sve svoje veštine i znanja, nuz veliku inovativnosti i upornost, pravi i prvi avion.

Ostaje upamćen lip tekst **Mirka Grlice**, istoričara, koji je i autor monografije o Ivanu Sariću, a koji u jednom dilu, prilikom obilužavanja 100 godina od prvog leta, piše: *„Protekao je ceo vek od javnog leta Ivana Sarića na avionu vlastite konstrukcije, izvanrednog trijumfa ljudske volje, kakvih se subotička sredina baš i nije nagledala u prošlosti. Njen dominantni, palanački duh nije voleo kreativnost i individualnost, već im je pretpostavljao uniformnost, tradicionalizam i rutinu. Iako je činovničkim pozivom i sam bio predodređen da postane deo tog sveta, takmičarski duh iz mladalačkih, sportom ispunjenih godina, odveo je Sarića u vode istraživanja i konstrukcije. Vrhunac tog njegovog entuzijazma dogodio se 16. oktobra 1910. godine kada je većinska Subotica u hiljadama došla da vidi ludo hrabrog osobenjaka. I onda kada je razum (i jak vetar) nalagao odstupanje, Sarić je sa 'pismo-glava' novčićem u ruci odlučio. I poleteo. Decenijama kasnije, skrajnut i osuđen na zaborav, sećao se tog momenta nadmoćnosti i slave".*

Monografija nosi i Sarićevo svidočenje posli leta: *„Osećao sam da sam pobedio vazduh, da sam nad najvišom kućom u Subotici, da ću s vremenom stići još više pod oblake... to su osećaji koji se ne mogu izraziti".*

N. S.

ISTORIJSKA TRIBINA „SRBI I BUNJEVCI OD DOBIJANJA STATUSA SLOBODNOG KRALJEVSKOG GRADA DO PRISAJEDINJENJA”

Poštivanje običaja, multikulturalnosti...

U četvrtak, 17. oktobra, u Svečanoj sali zdanja Županije, u organizaciji UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora održana je istorijska tribinu na temu „Srbi i Bunjevci od dobijanja statusa slobodnog kraljevskog grada do prisajedinjenja”. O događajima, odnosima, školstvu i drugim prilikama koji su obilužili taj period u Somboru divanio je profesor istorije **Arsen Mijatović**.

Povod održavanja tribine je obilužavanje 98 godina od osnivanja Udruženja i 18 godina od reosnivanja UG „Bunjevačko kolo” u Somboru.

– „Bunjevačko kolo” se zasniva na onoj tradiciji naši dida i pradida, oni načela koje je Udruženje imalo pri osnivanju još u prošlom viku, a to je poštivanje naši običaja, poštivanje multikulturalnosti i multietničnosti. Ovom tribinom tili smo ukazat na suživot izmed Srba i Bunjevaca, da je isti ko i 1921. godine i da dan-danas nigujemo tradiciju i običaje te da se držimo i uzimamo jedni med drugima – istako je pridsidnik Udruženja **Dejan Parčetić**.

Srbi i Bunjevci nigovali su odnose na ovim našim prostorima i trudili su se da oni budu prikladni.

– Tribina govori o odnosima Bunjevaca i Srba od dobijanja povelje slobodnog kraljevskog grada pa sve do 1918. godne. Ti odnosi bili su raznorazni. Kroz taj istorijski period, koji je obeležio naš suživot na ovim prostorima, od dolaska na prostore Vojvodine već u 17. veku, pa sve do 21. veka. Posebno su izražajni odnosi između stanovništva u vremenu kad su Mađari preuzeli primat pa su naterali i Srbe i Bunjevce na mađarizaciju, ali ipak i jedni i drugi su uspeli tokom godina da izdrže i da opet ostanu svoj na svome – ukazo je profesor Arsen Mijatović.

Muzički program ulipšo je tribinu stihovima, pismom i klasičnom muzikom. Nastupila je pivačka grupa „Varošanke” GKUD „Ravangrad”, učenici Muzičke škule „Petar Konjović” iz Sombora, **Simona Mašić** i **Stefan Ivetić** na violini, a prigodne stihove čitala je podpridsidnica Udruženja **Aleksandra Medurić Kalčan**, koja je istakla potribu i dužnost s obzirom na prilike i istorijske momente, da svom gradu priprave ovaku tribinu.

S. L.

OBILUŽENE DVI DECENIJE STVARALAŠTVA GABRIJELE DIKLIĆ

Čista, nepatvorena emocija

Lipo jesenje veče u oktobru, puna Velika vićnica Gradske kuće u Subotici, i vridno književno veče. Sve je to okupilo ljubitelje poezije, riči, pogotovo one pisane bunjevačkim jezikom, u okviru obilužavanja jubileja – 20 godina stvaralaštva **Gabrijele Diklić**, kroz izdavanje knjige „Duša pamti". Rič je o izdanju Ustanove kulture „Centar za kulturu Bunjevaca", u kojem su sabrani elementi dosadašnjeg rada Gabrijele Diklić, kroz poeziju na bunjevačkom, srpskom, poeziju za dicu, al i monodrame, pripovitke...

– Kroz treće izdanje UK „Centar za kulturu Bunjevaca" sabrana su najvridnija dila Gabrijele Diklić u protekli dvadeset godina. Istakla bi prvo rodoljubive pisme na bunjevačkom, a važno je kazat da će poezija Gabrijele Diklić bit dio nastavnog programa za planiranu nastavu bunjevačkog u sridnjim škulama. Što se njezinog stvaralaštva tiče, važno je kazat da se radi o talentovanoj pisnikinji u zrilim godinama koja i dalje stvara. Karakteriše je vrlo blag, lip i odabran jezik, riči kojima piše. Bunjevački je njezin maternji jezik, dobro ga divani, al i izuzetno barate njim dok piše – ističe **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, urednica izdanja, al i pridsidnica UK „Centar za kulturu Bunjevaca".

Sama autorka se prisitila kako je počela pisat poeziju po kojoj je danas pripoznatljiva.

Gabrijela Diklić

– Kulturno-umitničko društvo „Bunjevka" je organizovalo književno veče. Primetila sam da je uslov da su radovi na bunjevačkom, al ne i da je rič o poeziji. Očla sam na sastanak s dvi pripovitke, a svi su drugi čitali poeziju. Dolazeć kući kazala sam sama sebi, da ako svi okupljeni mogu pisat poeziju, mogu i ja. Te večeri sam napisala moju prvu pismu „Meni bili salaš fali", i to 32 strofe, a ujtru dopisala još jednu. Zanimljivo je da sam često čula da je pisma „Meni bili salaš fali" jedna od oni koje se ljudima najviše sviđaje, pogotovo ta strofa napisana ujtru: „Nisu suze u očima, to su samo slike davne, sa višanja rascvatani, kapi rose nakapane" – sića se Gabrijela Diklić.

Iako je dobar dio života provela u varoši, vrime na salašu bilo je dovoljno da slike ostanu urizana u pamćenje i postane neiscrpna inspiracija za pisme, al i pripovitke.

– Poznavala sam vrlo dobro život salašara i salaša. Nije ranije bilo ni toliko televizora, pa ni serija i drugog programa što sad ljudi prate, pa su se zimi na salašima duge večeri prikraćivale pripovitkama, komšijanjima. Ostala su mi sićanja i kad sam prišla živit u varoši. Na osnovu ti pripovitki i slika je nasto i lik snaš Kate koja je junakinja moji pripovitki. Da onda nisam pisala pisme o salašu, ne znam dal bi ji sad pisala. Ne da ji ne nosim i dalje u srcu, neg nove generacije tim nisu fascinirane, nit odlaze na salaše, nit imaje kod koga ić.

Saznajemo da izvor inspiracije ne prisušiva, a u planu je i nova knjiga, drugčija od prithodnog romana „Snaš Kata na mrginju".

– Snaš Kata je rođena i živila na salašu, a i odlučila da do kraja života živi tamo. Sad će u centru radnje biti muški lik, salašar koji je napuštio salaš, al je salaš osto u njemu. Pratiću njegove i gradske dane – dodaje Gabrijela Diklić.

Recenzent knjige bio je **Joso Poljaković** koji je, kroz svoj novinarski staž, dobro upozno Gabrijelu Diklić, al i njezino stvaralaštvo.

– Pratim rad Gabrijele Diklić od prve pisme i prve zbirke. Ona u svoje stihove, pripovitke i romane unosi svoja najskrivenija osićanja, brez imalo ustručavanja nam nudi dubinu svoje duše. Mi, koji smo odrasli na salašu, često pomislimo da bi i mi znali štogod tako napisat, al virovatno niko od nas nema hrabrosti da tako iznese svoju intimu. S druge strane iz svakog Gabrijelinog dila izbija čista, nepatvorena emocija – naglasio je Poljaković na kraju.

N. S.

ČUVARI BUNJEVAČKE MUZIČKE BAŠTINE

Bunjevačke pivačice

Bogastvom muzičkog stvaralaštva kod Bunjevaca otkrivamo starinu jednog naroda koji je sačuvo svoju kulturu do današnji dana. Čuvanje muzičke bunjevačke tradicije ogleda se i kroz čuvanje bunjevačke pisme interpertacijom ženski vokalni izvođača.

Dio ženski vokalni solista Bunjevki bile su članice KUDŽ „Bratstva" iz Subotice, osnovanog 1. oktobra 1945. godine, pa je tako to i najstarije posliratno subotičko folklorno društvo. Društvo nikad nije bilo politički opridiljeno, tako da je uvik u njemu bilo i članova i pomagača, brez obzira na to ko su, šta su i odkaleg su. Samim tim, osnovno opridiljenje za rad društva je nigovanje tradicije, običaja, kulture svi naroda i narodnosti koji žive u našoj varoši, el zemlji. S obzirom na ovako opridiljenje, na programu Duštva imaju priko 30 koreografija sa svi prostora, ne samo Srbije, neg i bivše Jugoslavije.

Legendari virtuoz tamburaške muzike **Pere Tumbas Hajo** je sigurno kogod ko je bunjevačku muziku, al i pismu održo na ovim prostorima, kako kroz stvaralački tako i kroz interpretatorski rad, a koji je ujedno i bio kapelnik tamburaškog orkestra u KUDŽ „Bratstvo" dugi niz godina od osnivanja ovog Društva. On je dao velik doprinos u radu s vokalni solistima, a ovog puta ćemo spomenit vokalne solistkinje koje je su dugi niz godina bile izvođači i nigovale bunjevačku pismu: **Giza Crnjaković, Milka Rehak Bačlija, Antonija Vujić**. One su prinosile bunjevačku pismu nuz tamburašku pratnju jednog od neprikosnoveni tamburaški virtuoza svog vrimena.

Antonija Vujić je rođena 1939. godine u Žedniku. Bila je dugogodišnja članica KUDŽ „Bratstva"

MILKA REHAK BAČLIJA SA ORKESTROM

iz Subotice ko vokalni solista, a dugi niz godina je sarađivala s Perom Tumbasom Hajom.

I danas postoje Hajine izvedbe koje je on zapisivo i izvodio. One se sastoje iz mišavine vokalni i instrumentalni kompozicija koje su kadgod bile sastavni dio izvođački programa koje je on izvodio na raznim nastupima.

Jedna od također značajni Bunjevki koja je dala svoj doprinos da bi se bunjevačka pisma široko čula je bila **Mara Đorđević Malagurski**, koja je odlaskom u Beograd omogućila Bunjevcima da se pridstave i pokažu dio svoje kulturne baštine. Tako su bile organizovane „Bunjevačke večeri", a prema pisanju „Bunjevački novina" iz 1940. godine na jednoj takoj večeri učestovale su **Kata Prćić, Marija Bukta, Anica Vojnić, Klara Prćić-Dunajev** nuz partnju **Pere Tumbasa Haje, Josipa Mlinka – Mimike** i **Bartula Vojnić Purčara**.

Kata Prćić zvana **Tetkuš** rođena je 1890. godine, a bila je neu-

GIZA CRNJAKOVIĆ SA ORKESTROM

morna bunjevačka nacionalna radnica koja je bila jugoslovenski orjentisana i bila je zagovornik ilirstva kod Bunjevaca tj. autohtone postavke o korenima Bunjevaca, a izvodila je i bunjevačke pisme.

Marija Bukta je poznata somborska bunjevačka pivačica koju su zvali Somborski slavuj. Rođena je 1918. godine, i dan danas ima snimke na radio Beogradu. Umrla 2006. u Slankamenu.

Mnoge bunjevačke pisme su ostale do danas u izvornom obliku, a mnoge su u manjoj el većoj miri pritrpile promine. Al jedno je sigurno, bunjevačka pisma živi i danas i odupire se svim nedaćama s kojima se i sam narod susriće u ovim, ne tako slavnim vrimenima.

Uvik su postojali oni koji su pronosili duh vrimena, oni koji su nas štogod morali naučili i oni koji su ta znanja usvajali i prinosili dalje. Tako su ove velike žene volile svoj bunjevački rod i pivajuć prinosile bunjevačku pismu za ono što će doć posli nji.

T. B.

PRIDSTAVLJANJE ZBORNIKA RADOVA „BUNJEVAČKA LIPA RIČ”

Uspilo i dvanajsto izdanje

U Bunjevačkoj matici je održana svečano pridstavljanje Zbornika dice stvaralaca u okviru tradicionalnog projekta „Bunjevačka lipa rič”. Ko i prithodni godina, i dvanajsti Zbornik se sastoji isključivo od radova dice, što literarni koji su pristigli na konkurs, što likovni kojima je Zbornik ilustrovan.

– Ovo je poslidnja manifestacija iz ovogodišnjeg projekta, a ona je plod višemisečnog truda i rada, prija svega dice koja u škulama koja uče bunjevački, al i nas odrasli koji smo koordinirali. Zbornik je pun sadržaja, u sebi nosi šezdesetak dičiji literarni radova, ko i dvadesetak ilustracija i virujem da će dici bit zanimljiv. On je u skladu sa interesovanjima dice, jel su ga dica praktično i uredila – istako je **Damir Išpanović**, koordinator projekta.

Kako ističu u Matici želja je da projekat bude nastavljen i naredni godina, al i da bude osavrimenjen.

– Ideja je da se digitalizujemo, da prominimo pristup radu. Želimo napravit online kvizove, prezentacije, omogućit dici da kroz savrimene tehnologije ispolje svoju kreativnost – dodo je Išpanović.

Damir Išpanović

Na svečanom pridstavljanju se prisutnima obratio i **Ivan Sedlak**, počasni pridsidnik Bunjevačke matice, te **Jadranka Tikvicki**, pridsidnica Odbora za obrazovanje u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine.

– Mislim da je svaki zbornik sve bolji i bolji, i svaki donosi novosti. To je uspih Matice, al i svi nas zajedno. Počeli smo kad je bunjevački bio govor, a ovo je prva godina kako je bunjevački i jezik. Nadam se da će naredni godina bit sve bolji i bolji. Mislim da s ovim nismo završili godinu što se izdavaštva tiče, slidi nam još jedan broj „Riči Bunjevačke matice”, knjiga Ivane Dulić o slamarstvu ko umitnosti, kroz saradnju sa Zadužbinom „Vuka Stefanovića Karadžića” smo u njevom godišnjem izdanju dobili prostor od oko 120 strana, ko i zajednički rad sa BKC Subotica na „Bunjevačkom kalendaru”. I ova godina je donela niz aktivnosti na poljima književnosti i jezika i tu smo ispunili zacrtani zadatak – istako je Sedlak.

Pridsidnica Odbora za obrazovanje je pofalila rad dice, a potom dodala:

– Stigli su radovi s raznim temama, a mahom se naša dica sićaje kaki događaja iz ditinjstva, a obrađene su i teme života na salašu, praznika... Vidi se i kako su obrađivane nastavne jedinice, take su bile i teme, prija svega oni radovi vezani za tradiciju i običaje. Vridnost jednog dila, bilo da je pripovitka el pisma, zavisi od mašte i inspiracije – naglasila je Jadranka Tikvicki.

Okupljeni su potom mogli čut još jedared ko su nagrađeni autori, al i njeve priloge, dok su na kraju Zbornici i podiljeni malim autorima.

N. S.

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Jesenje pripravljanje za zimsko dobo

Život naši pridaka nije bio nimalo lak, jel su došli u ove krajove što se kaže prazne ruke. Nisu imali ni redovnog alata, pa se sve većma radilo ručno, al su bili uporni u svojim namirama, da obezbide bolji život svojim potomcima. Krčili su pustare na ovim ravničarskim zemljama, virovali su u bolje sutra koje su upornim radom posli više godina i postigli.

Novembar donosi ladnije dane, kišu i mraz

Ušli smo u drugu polovinu jeseni, stigo nam je novembar, a s njim, ko i svake godine, zalađenje, jesenske kiše i magle. Dani su kraći, veći poslovi su porađeni, al je na salašu uvik bilo posla. Prvog novembra su Svi sveti prija koji su se salaši pomazali krečom da ji štiti od jesenski kiša i mraza. Žito je posijano, pa se moglo vidit tušta redova mladog žita, donesivalo se s njive, ako je još štogog ostalo. Siko se sirak, onaj medeni za josag, velik sirak metlaš od kojeg se vezale sirkove metle. Donesivale se bundeve, stočne za josag i one velike dinke za pečenje u kori i za kolače, a mogo se kuvat i pekmez. Grabilo se i melo suvo lišće da ne smeta kad se stane mest snig, a stariji su kazali „Što se list duže drži, to se zima dalje pruži". Lišće se nosilo u korlat, nisu ga palili ko danas, jel ti dimovi su jaki pa guše stariju i bolesnu čeljad. O tom se kadgod većma vodila briga neg danas.

Vadila se i šećerna ripa iz zemlje, a bio je to težak poso po ladnom i vlažnom vrimenu, a sve se ručno radilo. Prvo se s plugom izore ripa, pa se kupi na rakašiće, pa su čeljad posidala okolo, nožom bi malo očistili zemlji i odsikli vrvove s lišćom zajedno. Ripu su tovarili na zaprežna kola i odnesivali na stanicu, pa tovarili u vagone. Slidio je privoz ripe do Crvenke, do fabrike šećera. To je bio zdravo težak poso, pa još ako je kišno i ladno vrime, ruke bi ozeble od ladne ripe. Al šta ćeš, radit se moralo.

Pripravljanje za zimu

Iz zemlje se vadio zeleniš, peršin, šargaripa, poštrenjak, celer i cvekla. To se sve ostavi u podrum el karmić, da se ne smrzne priko zime. Ako je dobro rodilo, potrajalo je do prilića. Sad se to i ne sadi toliko, kažu ne isplati se, sad se priko cile godine mož kupit povrće svake fele u velikim prodavnicama, a kadgod nije bilo tako.

Kad prođu Svi sveti, siko se i kiselio kupus za zimu, a kiselog kupusa je moralo bit u svakoj kući. Kupus se najčešće kiselio ovako: u čist šavolj se metne malo kuruza u zrnu, kupus se nariba i malo posoli, pa se metne u šavolj i dobro nagnječi. Metnu se tri glavice kupusa učitavo za prokole, mož se metnit koja kašika tunje, 2 crvene papričice učitavo, lovora, papra u zrnu i kima. Pa opet nariban kupus, pa prokole, pa tako redom dok se ne napuni šavolj. Onda se dobro stegne štapom i ostavi na mlakom mistu sedam dana da se ukiseli, a onda se iznese na ladno misto. Naše su domaćice kazale da su obezbidile C vitamin za cilu zimu za svoju čeljad. Kupus se ijo prisan i kuvan.

Slave se Svi sveti

Prvog novembra su Svi sveti kad slavimo sve svete zajedno. To je velik svetac, ništa se ne radi iđe se u crkvu i na groblje. Rič je o porodičnom svecu, pa bi se kuvala svečana užna i pekli kolači, najčešće bundevara. Nije se nikud išlo u goste ni u komšiluk, ni mladi nisu nikud izlazili, a nisu se pravile igranke ni zabave. Ni šorom ni sokakom nije bilo svita uveče napolju, nit se čula pisma ni graja, ko u druge večeri. Mrtvi dan je drugog novembra, kad se spominjemo svi naši pridaka i rođaka koji više nisu s nama, koji su prišli u vičnost.

Naši najmiliji koji su nas odranili vaspitali da budemo radni i vridni, da se sa svima slažemo. Al su nam uvik kazali „Tuđe poštuj, al svojim se diči". Kadgod su mrtve saranjivali u rake po jednog u raku, čelo glave se metne mali drveni križ, što je značilo da ćemo po križu bit spašeni. Danas se najviše saranjiva u grobnice, di se mož saranit više generacija na jedno misto. Podignuta je kamena ploča di su upisana imena svi koji su tamo saranjeni, a ako su metnute slike mož se vidit kako su izgledali za života. Na groblje triba dicu vodit, da vide di su njim koreni i grane od koji su potekli. Triba ji od malena učit da poštivaje svoje pritke, da znaju ko su i šta su, pa da ostanu čvrsta stabla svoji korenova. Nek ubardaje od stariji naše običaje, kako bi i oni mogli prinet generacijama koje dolaze sve naše običaje, jel je to sastavni dio života. Na Mrtvi dan se mogu radit kojikaki poslovi, samo se sa zemljom ne radi čerez poštivanja naši mrtvi koji počivaje u zemlji.

Duge zimske večeri

Jesen je i vrime kad se vozila kuružna i sadivala u badnjove. To je bila rana za josag i ložila se u paorske peći. Muškarci su vezali metle da se ima čime mest snig kad napada, a kazalo se „Sveta Kata snig na vrata". Kad se kuružna sadije u badnjove, počela bi kartanija s komšijama, filka, duraka, marjaša, već što su znali i volili. To je bila šala i zabava, a ne kocka u novce. Za mlade su se pravile igranke i zabave, do Svetog Andrije. Posli tog iđe sveto adventsko vrime, pa bi se kazalo „Andrija zavezanija".

A. V. K.

NASELJE LUDOŠ

Osim Palića u okolini Subotice postoji i Ludoško jezero. Pustara Ludaš se spominje još 1335. godine. Ludoško jezero je grozotom istkano za vrime Turaka pa i njevim odlaskom i ponovnim vraćanjom. Ludoško jezero, močvarni šumarci i trska bili su misto di bi se naš narod sklonio da bi pobigu od ropstva, ubijanja i pljačke. Tako je bilo sve dok jednog dana Turci nisu zapalili Ludoške ritove.

Jezero se nalazi na 328 hektara, pa je čerez tica stavljeno pod zaštitu države. U jednom članku piše da je 1572. godine bilo je na Ludašu Bunjevaca. Na Ludašu je 1818. godine bilo priko dvi hiljade stanovnika, a škula i crkva su napravljene 1820. godine. Tu se nalazi i uzvišica Hinga čuvena po stari iskopinama. Ovo jezero je svratište tica selica, koje su iz daleki krajova putovale na jug u toplije krajove. Na jezeru je dosta razvijen ribolov.

Sveci koji se spominjemo

Naši prici su kadgod većma slavili i poštivali svece neg danas. To su sveci koje su crkvene vođe i papa proglasili svetima, pa su njeva imena zapisana u kalendaru. Obično ji slavimo na dan njeve smrti. Ima oni svetaca za koje mi ode na zemlji ne znamo da su sveci, al su našli milost kod Gospodina, pa ji je Bog pridružio ostalim svecima, pa licem u lice gledaje Boga.

Prvog novembra su Svi sveti, sve svete slavimo zajedno, a virujemo da je Bog koga i od naši pridaka izabro za sveca, pa s anđelima uživaje u vičnoj slavi, di i mi u viri putujemo ohrabreni molitvom i razgovorom u susrit Gospodinu.

Drugog novembra je Mrtvi dan, kad se sićamo svi naši mili i dragi koji više nisu s nama ode na zemlji, već su prišli u vičnost. Ujtru se išlo u crkvu na svetu misu, a posli na groblje di se zapale sviće i moli za njeve duše. U molitvi se spominjemo i oni koji su nestali u morima, požarima, ratovima i razneseni minama za koje se nikad nije saznalo dal su nestali, pa ni groba nemaje. A Isus je kazo: „Ne bojte se oni što ubiju tilo i više ne mogu ništa, već molite se na spasenje njevi duša."

Svete Elizabete se spominjemo 19. novembra. Ona je život započela u zlatnoj kolivki. Bila je ćer ugarskog kralja Andrije, a posli smrti muža Ludviga, ko udovica, sagradila je bolnicu, nesebično je pomagala sirotinju i udovice. Na kraju je umrla u velikom siromaštvu, bila je progonjena od pogana. Svete Cecilija divice i mučenice se spominjemo 22. novembra. Ona je bila pobožna cura, pa se zavitovala vičnom divičanstvu. No, roditelji su je na silu udali za poganina Valerijana, kojeg je ona nuz Božiju pomoć uspila obratit, još i brata mu Tiburtija. Tamošnji vladar pošalje vojnika da je ubije, triput zamane sabljom, al joj nije mogo odsić glavu. Cecilija je još tri dana živila i umrla ko mučenica.

Svetu Katu slavimo 25. novembra. Njezinim razumom, što ga je od Boga primila, uvik je tražila pravdu i istinu, koju je našla u viri Isusa Krista. Kad je kralj Maksimin progonio kršćane, tio je Katu silom, udarcima i glađom prisilit da se odrekne vire u Isusa, pa da se pokloni krivim bogovima. Al uzalud, na njezine mudre riči tušta se svita obratilo, pa još i carova žena. Ona je divica i mučenica, a kad je ubijena, saranjena je na Gori Sinajskoj.

Svetog Andrije spominjemo se 30. novembra, a on je bio ribar koji je posto apostol Isusa Krista.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Sve od bundeve

Čorba od bundeve

1/2 kg bundeve
1 šargaripa
2 kašike masti
2 kašike brašna
1 kašika začina
1 kocka kokošije supe
malo papra

Bundevu i šargaripu očistit i skuvat u malo vode. Kad se skuva, propasirat, pa dodat 2 litre vode i kocku čorbe u začin, pa sve prokuvat. Od masti i brašna napravit zapršku, pa zapržit čorbu i dodat papra.

Šnicle od bundeve

1 kila bundeve, ne zdravo mlade
2 jajeta
2 kašike prezle
malo začina
1 kašika ulja

Bundevu očistit od kore i simena, istrenicat i malo posolit. Kad pušti vodicu, iscidit bundevu, dodat 2 jajeta, prezlu i začin, dobro izmišat. U tepciju metnit artiju za pečenje i namazat uljom. Kašikom uzimat mišavinu bundeve i mećat na artiju, pa ji potapkat kašikom i oblikovat male šnicle. Kad se sve potroši, metnit u lernu da se zapeče. Kad počmu rumenit, pečene su.

Bundevara

50 deka tanki kora
80 deka istrenicane zrile bundeve
25 deka šećera
1 kašikica cimeta
2 kašike ulja

Bundevu prodinstat malo na ulju, pa kad se proladi dodat šećer i cimet. Na dvi kore metnit bundeve, pa savit u rolnu i mećat u tepciju pomazanu mašćom. Kad se utroše bundeve, bundevaru namazat s uljom i peć.

Pita od bundeve

1 kila bundeve sorte tambura
30 deka šećera
2 deci mlika
4 jajeta
2 kašike masti
2 vanilin šećera
50 deka kupljeni deblji kora
pra šećer za posipanje

Bundevu istrenicat, pa malo propržit na masti, pa dodat mlika i kuvat dok se ne dobije gusta kaša. Kad se proladi, dodat žumance umišano sa šećerom i snig od biljanaca, vanilin šećer, pa sve izmišat. U podmazanu tepciju metnit 2 kore, a priko bundeve i tako ponovit četri puta. Odozgor metnit koru i peć.

Pečene posut pra šećerom, kad se oladi isić na kocke.

A. V. K.

MLADI NOVINARI ISTRAŽIVAJE SVOJU NACIONALNU ISTORIJU I TRAŽE NAČIN KAKO JE PRIBLIŽIT VRŠNJACIMA

Zašto je Bunjevcima važna Velika narodna skupština?

Svake godine u prisustvu velikog broja gostivi i zvaničnika, bunjevačka zajednica u Srbiji obilužava jedan od četri nacionalna praznika Bunjevaca, Dan Velike narodne skupštine, i to 25. novembra. Kroz razgovor sa **dr Suzanom Kujundžić Ostojić**, pridsidnicom Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, pokušaćemo vam približit ovu temu, odgovorit na pitanja kad je i kako odlučeno da Dan Velike narodne skupštine bude nacionalni praznik Bunjevaca, zbog čega je Velika narodna skupština važna za Bunjevce, koja je uloga Nacionalnog savita u aktivnostima da se sačuva svist o doprinosu Bunjevaca, koje sve aktivnosti Nacionalni savit spravodi da se sićanje na Veliku narodnu skupštinu sačuva i istakne značaj, al i još tušta stvari i činjenica koje danas muče mlade, a i one starije.

Suzana Kujundžić Ostojić

Do svršetka Prvog svitskog rata 1918. godine Bunjevci su živili u tuđinskom okruženju i pod tuđinskom vlašću. U trenutku kad se raskidalo Austro-ugarsko carstvo, Bunjevci su smatrali da je za nji mnogo bolje da se udruže sa Srbima, jel su s njima sličnog jezika, a različite vire. S obzirom na to da su Srbi, Hrvati i Bunjevci svi slovenskog porikla, svi su bili nacionalna manjina u Austro-ugarskoj, i ko taki narodi smatrali su da će se bolje razumit brez obzira na to što su različite vire i da će na taj način svoj identitet bolje sačuvat. Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena održana je 25. novembra 1918. godine u Novom Sadu. Velika narodna skupština tada je proglasila prisajedinjenje Banata, Bačke i Baranje Kraljevini Srbiji.

Na pitanje zbog čega je Velika narodna skupština važna za Bunjevce dr Kujundžić Ostojić kaže:

– Bitno je to što su srpsku odluku da se odcipe od Austro-ugarske podržale i nacionalne manjine. U tom trenutku to je bilo izuzetno važno s obzirom na to da je Austro-ugarska vidila da gubi Bunjevce, a time onda gubi i severni dio današnje Vojvodine, odnosno južni dio tadašnje Austro-ugarske. Tad je Austro-ugarska počela vuć poteze u smislu da ih vrati natrag, tako da su Bunjevci bili na jednoj „klackalici“, razmišljajuć šta i na koji način uradit. Naši prici su odlučili da naprave jednu novu Jugoslaviju, to je ona stara Jugoslavija u kojoj je vlado kralj. Iako je to davna istorija, mnoge stvari su tu oko nas i još uvik postoje.

Na skupštini je bilo ukupno 757 delegata od kojih je 578 Srba, 84 Bunjevca, 62 Slovaka, 21 Rusin, 6 Nemaca, 3 Šokca, 2 Hrvata i 1 Mađar. Pravo na glasanje u Velikoj narodnoj skupštini imali su Srbi, Bunjevci i ostali Sloveni sa navršeni 20 godina. Poslanici su birani po principu „jedan poslanik na hiljadu građana“, a izabrani su na javnim zborovima.

– Zaista, u tom samom početku bilo je zdravo tušta entuzijazma. U to vrime nas je bilo oko 84.000 što je jedan respektabilan broj. Jako je interesantno što su na toj Skupštini bile i četri Bunjevke. U to vrime žene nisu imale pravo glasa, nigdi se nisu pojavljivale, nisu odlučivale ni o čemu i to je bio jedinstven slučaj u ciloj Evropi. Na Velikoj narodnoj skupštini poslanike Bunjevce je pridvodio svećenik Blaško Rajić. On je tad imao oko 50-60 godina i svi zajedno su se dogovorili da krenu za Novi Sad i da prave novu istoriju. Išli su vozom, a u to vreme nije bilo ni cakla na vagonima. Bilo je to vrime Svete Kate, bilo je zdravo ladno, al, eto, oni su imalu tušta volje i želje da štogod urade. Na toj Velikoj narodnoj skupštini di je bilo Slovaka, Rusina, Nemaca, Mađara... Bunjevci su bili naj-

ŠANSA ZA MLADE NOVINARE

Od ovog broja „Bunjevački novina” uvodimo rubriku kroz koju dajemo šansu mladim novinarima, koji su svoj novinarski staž gradili kroz list „Bocko”, da kroz ozbiljnije teme naprave još jedan iskorak u svom poslu. Također, prilika je to da oni i njevi vršnjaci nauče štogod novo, al i da mi, stariji, naučimo štogod od nji, te da zajedničkim radom privaziđemo „generacijski” jaz i natiramo mlade da u eri globalizacije ne zaborave važnost svake različitosti.

Novembarski i decembarski broj „Bunjevački novina” biće rezervisani za teme vezane za Veliku narodnu skupštinu Srba, Bunjevaca i ostali Slovena, odnosno nacionalni praznik.

brojnija nacionalna manjina i to je dalo težinu dogovoru koji je postojo sa Srbima. Princip posli Prvog svitskog rata bio je da su svi narodi imali pravo izjasnit se di žele živit. Mi, Bunjevci danas, ko i oni ondašnji, smatramo da smo dali u stvari temelj za Srbiju kakva danas postoji i kakva je postojala prija, u smislu Jugoslavije. Dakle, Bunjevci su pomogli većinskom narodu da u tom trenutku napravi svoju državu u kojoj smo mi danas, na žalost, i dalje nacionalna manjina.

Od Prvog svitskog rata proteklo je tušta vode. Za vrime Titove Jugoslavije nije bilo slobodno kazat da si Bunjevac, i nije se divanilo o tom što su bile tekovine Prvog svitskog rata. U međuvrimenu su i Bunjevci doživili svašta, a tek je formiranje Nacionalnog savita Bunjevaca dalo nov početak.

– Tek kad je osnovan Nacionalni savit 2003. godine i kada je po zakonu donešeno da svaka nacionalna manjina ima pravo da ima svoja četri dana u godini koja su im najvažnija i najbitnija, mi smo mogli opet naglasit važnost 25. novembra. Tada smo mi bili konstitutivni narod, odnosno onaj koji je štogod konstituiso, napravio, i to se ne smi zaboravit.

Nacionalni savit sprovodi tušta aktivnosti da se sićanje na Veliku narodnu skupštinu sačuva i istakne njezin značaj.

– Svake godine se pravi svečana akademija. To je jedan drugačiji vid proslave u smislu da se o tom priča i promišlja. Prošle godine je bila 100 godišnjica od 1918. godine i mi smo to nizom akcija obavili i obilužili. S nivoa Pokrajine sakupljali su sve podatke, i mi smo bili najaktivniji. Obilužen je ulazak srpske vojske u Suboticu 13. novembra, u Bunjevačkoj matici smo imali razna pridavanja, dica sedmog i osmog razreda su obašla Muzej prisajedinjenja u Novom Sadu...

Nakon što smo sve razjasnili, pitali smo pridsidnicu NSBNM šta

je to što nuz postoje aktivnosti još triba uradit da se čuva sićanje na Veliku narodnu skupštinu, al i kako je njezino mišljenje o odnosu mladi prema nacionalnoj istoriji, odnosno kako mlađe generacije zainteresovat za tako štogod.

– Očigledno je da se moramo približit još više onima koji su mladi. Moramo im približit stvari koje su na političkom, visokom nivou. Objasnit mladim ljudima šta je to, zbog čega je to nama bitno i važno. Uskoro kreće nastava bunjevačkog u sridnjim škulama, pa je i to prilika da se mladi privuku i bolje upoznaju sa nacionalnom istorijom. I ja se zapitam kako bi danas razmišljala da moje ditinjstvo i mladost nisu prošli u tom da o svojem poriklu nisam znala ništa, već da sam samo znala da sam Bunjevka i to je sve. Bunjevački sam naučila u porodici, ko i većina naše dice što nauči. Smatram da današnji Bunjevci imaje malo bolju situaciju nego što smo to mi imali. Ali, brez obzira na to, još uvik imamo veliku odgovornost prema mladima. Da im približimo sve ono što radimo, na njima razumljivom nivou. Sa druge strane triba čut i njevo mišljenje o tome što mi radimo, a što oni pripoznaju, i šta bismo mogli još uradit da bi se oni mogli uključit, da budu sastavni dio svoje zajednice. To će sve svakako moć, pritpostavljam, priko sridnje škule. Sa druge strane, mladima nije za zamirit ako tušta toga ne znaje, jel, isprid nji je vrime, naučiće – divani dr Kujundžić Ostojić i na kraju zaključiva:

– Ako nas i danas ima, ako postojimo, ako vi mladi, a i mi stariji znamo i oćemo da budemo Bunjevci, znači da su naši stari dobro odlučili.

Martina Stupar

KAKA JE BILA SUDBINA ZGRADE DI JE ODRŽANA VELIKA NARODNA SKUPŠTINA?

Svidok istorijske odluke

Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena Banata, Bačke i Baranje, održana je 25. novembra 1918. godine u Novom Sadu u velikoj dvorani kadgodašnjeg hotela „Grand Majer".

Zgrada di je održana Velika narodna skupština Srba, Bunjavaca i ostali Slovena i dan-danas stoji na istom mistu. Ona se nalazi u samom centru Novog Sada i pritvorena je u „Vojvođansku banku", poznatu ko „banka na Trgu slobode". Nuz nju svakodnevno prođe na hiljade ljudi, kako turista, tako i stanovnika Novog Sada, a med njima ima i oni koji ne znaje koji istorijski događaj se tu odigro.

Šta se sve desilo s tom zgradom prija neg što je ona pritvorena u „Vojvođansku banku"?

Iz istorijski izvora saznajemo da je na tom mistu 1754. godine postojala spratna građevina poznata ko „Kafana kod zelenog venca" – jedna od najstariji kafana u Novom Sadu. U nju je unet prvi bilijar ovog grada. Tu se prvi put javila zamiso o osnivanju prve srpske čitaonice u Novom Sadu.

Evo kako je to izgledalo. Niki građani su bili pritplaćeni na „Skoroteču" i „Narodne novine" iz Pešte i „Srpske novine" iz Beograda, al svoje primerke časopisa nisu držali kod sebe u dnevnoj sobi, već su ji donosili i ostavljali u kafani, kako bi svim positiocima bile dostupne.

Vlasnici ove kafane stalno su se sminjivali, a zatim je ona sridinom 19. vika srušena. Zatim je na njezinom mistu podignut hotel pod nazivom „Zeleni venac", di su se okupljali mnogi političari i ugledni ljudi tog vrimena. Kasnije je on izgubio ugled, a na njegovim temeljima je 1862. godine **Emerih Majer** izgradio raskošan hotel „Grand

Majer". Godine 1916. taj hotel kupuje **Lazar Dunđerski** i od tog trenutka on postaje misto održavanja svečanosti, balova i politički skupova, te je 25. novembra 1918. tu održana i Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena.

Čim je Drugi svutski rat završen, hotel je simbolično preimenovan i dobija naziv „Sloboda", kako se i zvao sve do 1953., kad je postao Dom JNA. U periodu kapitalizacije, ova zgrada postaje sidište „Vojvođanske banke", u čiju svrhu služi i dan-danas.

Novi Sad svake godine obilužava 25. novembar i sića se odluka koje je donela Velika narodna skupština. Ovaj dan se takođe i naziva „Dan prisajedinjenja". O tom koliko je ovaj događaj značajan i važan svima koji su na čelu Srbije, ko i njeyinim građanima, govori činjenica da svake godine članovi „Udruženja potomaka ratnika 1912-1920" ko i pridstavnici Nacionalnog savita Bunjevaca na spomen-ploču kadgodašnjeg hotela „Grand Majer" postavljaje vince. Ovim činom se cio grad sića ovog događaja.

Prošle godine na ovaj dan obilužena je 100-godišnjica od prisajedinjenja, a povodom tog otvoren je ogranak „Muzeja Vojvodine" pod nazivom „Muzej Prisajedinjenja Vojvodine Kraljevini Srbiji". U njemu je prikazan period prija Prvog svitskog rata, odluke Velike narodne skupštine i uspostavljanje Narodnog savita kroz različita dokumenta. Za potribe ovog muzeja je prikupljeno priko petsto različiti predmeta iz tog vrimena. Na njegovim zidovima je postavljeno 20 portreta najvažniji ljudi. Ovaj muzej je naminjen prija svega mladima da znaju šta se tad dogodilo. Nuz primenu najmoderniji tehnologija on je napravljen tako da ko uđe u njeg ima osićaj ko da je zaista zakoračio i oživio 1918. godinu.

Takođe, 2018. je otkrivena i spomen-ploča **Milici Tomić**, novinarki, književnici i političarki, na kući u Dunavskoj ulici 14, di je ona stanovala. Ona je bila pobornica ženski politički prava i imala je veoma važnu ulogu u Velikoj narodnoj skupštini. Bila je ćer **Svetozara Miletića** i žena **Jaše Tomića**.

Figura Jaše Tomića izgrađena od bronze postavljena je još 2006. godine u Dunavskoj 29. Na stogodišnjicu prisajedinjenja otkriven je i spomenik **Petru Prvom Karađorđeviću**.

Povodom obilužavanja stogodišnjice prisajedinjenja Vojvodine Srbiji, održana je Svečana akademija, koncert na kojem su nastupili **Zvonko Bogdan, Zdravko Čolić, Vojvođanski simfonijski orkestar, Big bend** i **Veliki tamburaški orkestar**.

Danas uviđamo da iako je prošlo 100 godina od ovog datuma on je i dalje zdravo važan u političkom i istorijskom smislu za sve Slovene, tako i za Srbiju, a pogotovo za Bunjevce. **Andrea Sabo**

NA ŠTETOČINE TRIBA PAZIT PRIJA I TOKOM BERBE, AL I U SKLADIŠTU

Opasnosti kuruznog žiška

Kuruzni žižak prvenstveno je skladišna štetočina, al se javlja i na klipovima u usivima kuruza u polju. Odlično leti, pa iz tog razloga ima važnu ulogu u širenju i napadu kuruza na parcelama. Proizvodnja kuruza je obiman i ozbiljan poso, kojem triba pristupit s dozom znanja i iskustva. Poseban problem pridstavlja pravilno skladištenje kuruza. Za zadržavanje tehnološke ispravnosti uskladištenog kuruza nije samo dovoljno stvorit dobre uslove u formiranim objektima za skladištenje. Ono zavisi i od stanja ubranog kuruza u polju, vlažnost zrna, tehnološka zrilost, prisustvo polni i bespolni organa fitopatogeni gljiva i ostali uzročnika bolesti, ko i prisustvo imaga određeni insekata el niki njevi morfološki raniji stadijuma.

Jedna od osnovni štetočina kuruza jeste kuruzni žižak (Sitophilus zeamays).

Biologija i morfologija štetočine

Kuruzni žižak prvenstveno je skladišna štetočina, al se javlja i na klipovima u usivima kuruza u polju. Odlično leti pa iz tog razloga ima važnu ulogu u širenju i napadu kuruza na parcelama. Za njegov razvojni ciklus potribna je relativna vlažnost vazduha iznad 60%, a vlažnost zrna iznad 10%. On je ekonomski značajna štetočina i uskladišteni žitarica. Najčešće ga nalazimo na kuruzu, al vrlo dobro se razvija i na strnim žitaricama. Ako se zrnena masa ne kontroliše, mož u potpunost uništit uskladišteni kuruz, raneć se i razvijajuć se unutar zrna. Odlikuje se sposobnošću zaraze zdravog i neoštećenog zrna, a osim direktni šteta, svojim razvojom i metabolizmom, stvara toplija žarišta unutar zrnene mase pa započima proces samozagrijavanja i na taj način merkantilni kuruz gubi na kvalitetu. Zarazu kuruza mož izvršit u klipu, al i pšenicu i ječam još dok su na polju u fazi voštanog zrijanja. Dobro podnosi niske temperature i u nikim zemljama sa blagim zimama mož prizimit i na polju. Ovo je osnovni problem samoodržavanja kuruznog žižka kod nas. Najviše problema imaje poljoprivredni proizvođači koji skladište kuruz na ekstenzivan način (u ambarima, na tavanima, u garažama...). Ako kuruz prija skladištenja nije veštački prosušen, vrlo je virovatno da će se u njem razvijat ova štetočina. Najkraći razvoj kuruznog žiška je 22 - 26 dana pri temperaturama 22 - 25 stepeni Celzijusa i relativnom vlagom vazduha većom od 60%, a vlagom zrna većom od 14%. Mož imat nikoliko generacija godišnje, a ženka polaže 300-500 jaja. Najveće štete pričinjava u stadijumu larve izgrizajuć unutrašnjost zrna. Kuruzni žižak može letit pa i na taj način sa polja ulazi u zatvoren prostor. To je takođe jedna bitna karakteristika koja ovu štetočinu dodatno čini agresivnom.

Mire zaštite

U skladišnim objektima i silosima veliki kapaciteta, po pravilu se ova štetočina još uvik uspišno suzbija na hemijski način fumigacijom sa PH3 - fosfin. Za male proizvođače i domaćinstva ova mira je relativno skupa, a smiju je sprovodit samo ovlašćene službe. Zato je priporuka za domaćinstva da se prija skladištenja prigleda prazan skladišni prostor i sprovedu potribne higijenske mire, odnosno dobro mehaničko čišćenje. Ako je u objektu bilo zaraze na prithodno skladištenim merkantilnim žitaricama i kuruzu, potribna je dezinsekcija praznog prostora koja se mož obavit i univerzalnim insekticidima/akaricidima. Neposridno prija skladištenja robe skladište je potribno prigledat dal postoji zaraza, pa ako se uoči više od tri živa odrasla žiška u jednom kilogramu robe, potribna je dezinsekcija robe (Ambarin, K-Obiol, ...). Poljoprivredni proizvodi smiju se unosit u skladišni prostor najranije sedam dana posli dezinsekcije i potribno je strogo vodit računa o karenci primenjeni sridstava (npr. za K-Obiol 21 dan). Potribno je izvršit uklanjanje ostatataka proizvoda iz prithodne godine, koji se mogu samlit i upotribit, a ako je došlo do kvarenja robe, taku robu potribno je uništit. Najčešće, ukoliko je upotribljivo, koriste se ovi ostaci kod ishrane živine. Skladište se mora očistit od ostataka rane, eventualne nastale pukotine se poprave, zidovi i tavanice se okreče. Ipak, neophodno je izvršit hemijske mire zaštite. Prilikom primene kojeg od ovi navedeni hemijski priparata, triba vodit računa o dozama i pridržavat se uputstava proizvođača insekticida. Skladišta triba redovno provitravat i održavat higijenu u njima i oko nji, pratit dal je došlo do pojave insekata, povećanja vlage i temperature. Proizvode sa štetočinama ne triba unosit u skladište, zato što se zaraza mož proširit i na nezaražene proizvode. Uskladištene proizvode triba stalno kontrolisat, brez obzira što su smišteni u čisto skladište, jel uvik postoji mogućnost da se nasele jedinke kuruznog žižka.

Nikola Ostrogonac dipl.ing
savitodavac PSS Subotica

ŽUTA LINCURA – GENTIANA LUTEA

Poznata više od 2.000 godina

Žuta lincura (Gentiana Lutea) je jedna od zaštićeni vrsta iz ovog roda biljaka. Dobila je ime po ilirskom vladaru Genciju koji je za ličenje kuge priporučivo žutu lincuru. Ime joj potiče od žute boje njezini cvatova. Koristi se više od 2.000 godina, zdravo je likovita i aromatična, pa se koristi za aromu alkoholni pića. Najlikovitiji dio žute lincure jeste koren.

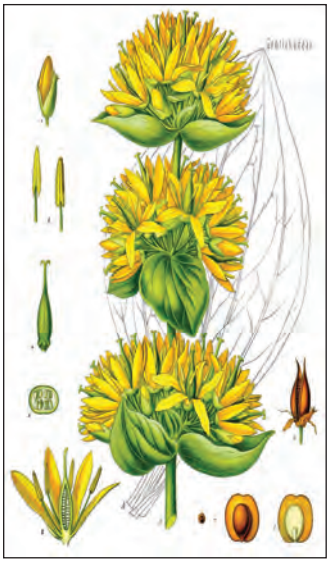

Zdravo je popularna u narodu, pa ima dosta narodni imena: lincura, gencijan, orfelin, gorčica, zvišt, zelje od srca, licijan, peterel, rafet, sviš, košutina brada, srčanik, trava od srdobolje... Vodi poriklo iz alpski i podalpski pridela centralne i južne Evrope di su nadmorske visine i do 4.500 m. Često se mož susrist u planinama Španije i Portugalije, Pirineja, Sardinije, Korzike i Apenina, priko Francuske do Balkanskog poluostrva i Karpata. Na severu Evrope i britanskim ostrvima ne raste! Na Balkanu je najviše ima u Bosni, Liki, jugo-zapadnoj Srbiji i Raškoj oblasti. Žuta lincura iz Bosne je na glasu po kvalitetu, ko i ona sa Zlatibora, pa važe za najkvalitetnije na svitu.

Žuta lincura je višegodišnja biljka. Podzemni organi su joj zdravo razvijeni i razgranati. Rizom je kratak, debo i grana se na 2-10 debeli korenova. Dok je frišak, koren je zdravo sočan i lako se siče. Gorkog je ukusa. Stabljika je visoka do 1,5 m nerazgranata. Listovi podsićaje na plitke šolje u kojima rastu lipi jako žuti cvatovi. Plod je duguljasta čaura puna simena. Raste na zdravo nepristupačnim staništima, kamenitim terenima. Ne bira zemljište, al voli vlažna zemljišta, sunčani položaj, al dobro raste i u senki. Raste sporo, al je dugovična. Koren mož doživit i 50 godina.

Žuta lincura ko lik

Poznata je ko likovito sridstvo priko 2.000 godina. Prvi pisani podaci o njoj mogu se nać kod Plinija i Dioskorida. Oni je opisivaje ko melem za rane od ujeda zmije i bisni životinja. Ispitivanje hemijskog sastava i likovitosti počelo je tek u 20. viku. U likovite svrhe se koristi koren žute lincure.

Koren sadrži heterozide gorkog ukusa koji su ujedno i njezini likoviti sastojci. Jedan od heterozida ima toliku gorčinu da se osti na razblaženju 1:58.000.000. Zbog toga je lincura najbolji - amarum tonicum. Gorčinom svoji heterozida stimuliše pokritljivost želuca, stimuliše lučenje želudačni sokova, pomaže pri pražnjenju žučne kese i rad žuči. Dobra stvar kod žute lincure je da ne sadrži tanine, pa se mož mišat s drugim biljkama u likovite svrhe. U naučnoj medicini najčešće se koristi za jačanje organizma, a u narodnoj medicini, posebno u planinskim pridilima, koristi se protiv bolova u želucu i grudima, kod groznice, za jačanje i poboljšanje apetita.

Priporučiva se kod napada mučnine i nesvistice, za ličenje malokrvnosti i blidila. Koristi se kod poremećaja rada štitne žlizde. U jednoj turi se koristi protiv gihta. U narodu, narodni vidari-travari je koriste za bezbolno zašivanje rana pošto ima svojstvo da bubri!

Spolja se koristi za ličenje duboki inficirani rana. Mož se koristit ko pomoćno sridstvo kod bubrežni bolova, gasova u stomaku, zatvora, gorušice, kašlja, kijavice i pada imuniteta.

U slučaju upale vena priporučivaje se oblozi rakije od lincure. Koren se najčešće meće u rakiju, a ima kad i u vino.

Mož sa uspihom koristit kod anoreksije, dispepsije, gastrointestinalne (stomačne) atonije, posebno kod anoreksije povezane sa dispepsijom. Osobe sa povišenim krvnim pritiskom ne bi je tribale koristiti, kao ni osobe sa čirom na želucu i dvanajstopalačnom crivu! Trudnice i dojilje takođe ne smiju koristit žutu lincuru!

Sem u likovite svrhe žuta lincura se tušta koristi u proizvodnji alkoholni pića. Ona je neizbižan sastojak kamparija, a čuvena je naša rakija od lincure!

Sakuplja se korenje, koje se friško siče, zatim suši. To se radi u jesen i samo od stariji biljaka.

Zdravo je bitno da se kod prikupljanja koren odsiče u glavu, gornji dio korena iz kojeg se razvija stablo. Gornji dio biljke se vrati u zemlju kako bi se slideće godine razvila nova biljka.

Interesantno je da se mož gaji pojedinačno u baščama, mogu se formirat plantaže. Interesantna je činjenica da se u našim južnim dilovima Srbije, sem za ličenje ljudi i životinja koristi „ko lik protiv magija". Ovo je zabilužio u okolini Leskovca naš čuveni istoričar religije Veselin Čajkanović.

Triba vodit računa da, ako sami beremo lincuru, ne dođe do zabune, pa da je pomišamo sa otrovnom čemerikom!

Javnost Srbije je početkom ove godine saznala, zafaljujuć šumarima iz Pirota, za novu vrstu kriminala na ovim prostorima – šverc zakonom zaštićene biljke žute lincure!

Eva Kovač Pečkai

Kako koristit žutu lincuru

- Za dobar krvotok je dovoljno metnit komad korena lincure od 5 cm u bocu od jedne litre dobre domaće rakije. Pije se 1-3 put na dan, čašica od 0,2 ml.

- Mož se kuvat i u vodi ko čaj.

Rakija od lincure: U litru dobre domaće rakije metnit koren lincure od 5cm. Ostavit bar 7 dana da stoji. Koren se ne vadi iz rakije tokom upotribe.

Vino od lincure: 30-50 grama korena žute lincure triba potopit u litru dobrog domaćeg bilog vina. Ostavit 10 dana da odstoji, procidi se i pije 3x dnevno, polak sata prija ila, čašica 0,3 dcl.

Čaj od žute lincure: U 2,5 dcl ladne vode triba metnit 1 gram korena da stoji 4 sata. Od ovog ladnog čaja pije se 1 dcl prija ila polak sata.

Protiv gorušice, nadutosti – tinktura od žute lincure: 10 grama korena lincure prilit sa 100 grama 70% alkohola iz apoteke (može i domaćom rakijom).

Svi priparati žute lincure se koriste isključivo 1/2 sata prija ila. Ako se koriste nuz ilo el posli ila, mogu izazvat suprotan efekat – poremećaj u varenju!

SVE JE VIŠE ONI KOJI SVOJE KUĆE UREĐIVAJE PO „FENG ŠUI" PRINCIPIMA

Umitnost uređenja prostora

Feng šui pridstavlja drevnu kinesku veštinu uređenja doma kako bi se u njemu postigla harmonija izmed sila na zemlji i sila na nebu. Drugim ričima, kako bi se privukla pozitivna životna sila poznatija ko „ii". Uspihom na tom planu omogućavamo duhovni mir, blagostanje i sriću, kako za sebe tako i za sve članove našeg domaćinstva. Efekti uređenja doma su fenomen koji funkcioniše na kolektivnom planu u onolikoj miri koliko ljudi dili jedan životni prostor.

Sam izraz „feng šui", priveden bukvalno znači „vitar-voda". Ovo označava simbolički kako energija kruži, i šta na nju utiče u prirodi. Ovu kovanicu je formuliso **Guo Pu**, iz dinastije Jin.

A ona u cilosti glasi: „Či leti na vitru i rasipa se, a zadržava se kad naiđe na vodu."

Kineska verzija kompasa (Lou Pan) pristavlja srž „feng šuija". Pomoću njega dobijamo i brojne druge podatke korisne za uređenje prostora, osim utvrđivanja strana svita. Moguće je koristit i klasičan kompas u procesu uređenja doma, al je u tom slučaju potribno dobro poznavanje teorije „feng šuija".

Pouzdano se danas zna da je „feng šui", ko viština, star priko 6.000 godina, to je potvrđeno krajem XX vika kad je u Kini iskopan jedan grob iz doba neolita, koji je bio uređen po uputstvima „feng šuija".

U to su se doba služili astronomijom kako bi odredili strane svita, jel magnetni kompas još uvik nije bio izmišljen. Tako i određene zakonitosti u „feng šuiju" datiraje iz neolita, a nike su dodane kasnije, za vrime razni dinastija koje su vladale Kinom.

Svojevrsnim ocom „feng šuija" mož se smatrat **Yang Yun Song**, a tri knjige u kojima je definiso „feng

šui" i njegova pravila, i danas se izučavaje. Ova se viština proširila na zapad tek sedamdeseti godina prošlog vika, kad je vladala prava pomama za kulturom Dalekog istoka. U tom procesu mnoge originalne tekstove s kineskog zapadni su privodioci loše priveli na svoje maternje jezike, što je postalo osnova za tzv. „new age feng šui", koji ne samo da ne mož bit na korist praktikantima, već im čak mož i naškodit.

Zbog ovi propusta vlada znatna skepsa prema efikasnosti i realnim mogućnostima „feng šuija", čak i u savrimenoj Kini. U okviru „feng šuija" postoje razne škule koje se međusobno u nikim segmentima razlikuju, pa praktikanti vremenom sami biraje koja je od nji najbliža i najpodesnija za svakog ponaosob. Njeva učenja i pored tog nisu međusobno kontradiktorna, već se nadopunjuju.

Uređenje doma, bio to stan el kuća, počima od same izgradnje el kupovine. Postoje aspekti koji snažno deluju na naš svakodnevni život i odnose se na samu lokaciju našeg doma. Kad jedared odlučimo izabrat određenu kuću el stan, taj dio energije koji vrši uticaj na naš dom nećemo moć minjat. Zato je važno i korisno upoznat se s „feng šui" pravilima ako ste prid odlukom o priseljenju el izgradnji novog doma.

Lokacije koje su blizu prometni mista i industrijalizovani oblasti, generalno triba izbigavat. Živit nuz fabrike koja je konstantan izvor buke el drugi onečišćenja mož bit pravi pakao, iako ste dom maksimalno dobro uredili. Takođe, je poželjno da taj novi dom ne bude u kotlini, već na blagom uzvišenju.

Važan je naravno i komšiluk, šta ćete moć vidit od komšijski kuća i zidova kroz vaše prozore? Ako vam je kuća sabijena izmed komšijski, i nema pristojnog rastojanja, osićaćete se da nemate dovoljno prostora za sebe i tenzije sa ljudima koji žive do vas nisu isključene. Prija ulaska u kuću, takođe je poželjno uć na kapiju, pa kroz dvorište doć na ulazna vrata.

Sama ulazna vrata moraje bit masivnija i kvalitetnija od ostali vrata u kući, ukoliko to nije slučaj nećete se osićat dovoljno sigurno. I za to postoji dobar razlog. Strahovi koje imamo od vrimena kad smo živili u primitivnim zajednicama ogledaje se i danas u načinu na koji uređivamo naš dom. Ljudi u prizemljima zgrada meću rešetke, na vratima neritko ima po tri četri brave, a na ulazima interfon. Svako se želi osićat sigurno, i da ima svoju privatnost. To samo po sebi ne utiče loše na „feng šui" doma, al triba taj aspekt bezbednosti ukomponovat u ono što „feng šui" priporučiva i tretira ko pozitivno.

Boja ulazni vrata takođe govori o samom vlasniku, ko i čistoća ti vrata. Ako se uvatite za masnu bravu ulazni vrata s koji otpada boja, imaćete loš utisak o toj osobi i prija neg što vidite ostatak kuće. To nije potpuno bez osnova, jel dom oslikava nas i koliko držimo do sebe.

U „feng šuiju" se za prosperitet i privlačenje pozitivni aspekata življenja priporučivaje crvena ulazna vrata. Crna nije baš najsrićnije rišenje, dok bila stvara uslove za stabilnost i miran život.

Takođe je jedno od česti pravila u „feng šuiju" da bi se vrata po kući tribala pravit tako da „ne gledaje" direktno jedna u druga.

Bilo kako škriputanje vrata i prozora stvara negativnu energiju u kući i samim tim počima nervoza, naizgled bez dobrog povoda, a s njom često i svađe. Zvuk je sastavni dio ambijenta, i nije svedno oćete pod pendžerom slušat brezu kako se povija na vitru, el komšijin cirkular koji brez milosti radi danjom i noćom.

Takođe, nije priporučljivo da s ulazni vrata vidimo izlaz na terasu el avliju. Ko ni da na drugoj strani stoji pendžer, jel time energija koja ulazi u dom na ulazna vrata, odlazi većim dilom napolje. U takom domu problemi s depresijom i finansijama imaju veće izglede nego u domovima u kojima to nije slučaj. Postoji još čitav niz pravila vezani za svaku pojedinačnu prostoriju, njezin raspored i način na koji triba uredit dom.

Ukoliko vas je ovaj tekst zainteresovo, za početak se možete informisat više o ovoj temi pritraživanjom interneta. Postoje mnogi dobri izvori znanja o „feng šuiju", od toga kako da izličite svoj dom, do savita prija kupovine el izgradnje kuće.

T. K. M.

JUNACI ŠAMPIONATA TROGODI KASAČA BILI SU IVICA I BRANISLAV MUKIĆ

Duplo slavlje za oca i sina

Junaci Šampionata Srbije za trogode kasače bili su sigurno **Ivica** i **Branislav Mukić**. Otac i sin, vozeć grla **San Siro** i **Montecatini**, osvojili su prvo i drugo misto i tim su značajno obilužili smiraj još jedne kasačke sezone.

– Utisci posli trke su odlični. Posebna nam je čast to što su oba konja naš odgoj i produkt našeg rada i znanja. Bili su najspremniji kad se to od nji i očekivalo i zafaljujuć tom smo stigli do ovako velikog rezultata – ističe Branislav Mukić, pa se osvrće na pojedinačne učinke grla:

– San Siro je potvrdio svoju klasu još kad je osvojio Prvenstvo dvogodaca, a sada je to samo još pojačo, ko i osvajanjom generacijske trke „Pehar Somborskih novina". Imo je odličnu prošlu sezonu, a zbog ostvareni bodova je skočio u grupu jači i iskusniji konja, tako da se ove godine možda i nije najbolje snašo na početku. Međutim, čim je nastupio u svojoj generaciji, brzo je potvrdio dominaciju. S grlom Montecatini se nismo ni takmičili prošle godine, kvalifikovano je tek u julu ove, a prvi start je imo u okviru „Dužijance" u Subotici. Za kratko vrime je ostvario dobre rezultate, u šest startova ima četri pobide i dva druga mista, izuzetnog je porikla i svoju klasu će tek pokazat.

Finiš trke: San Siro (I. Mukić) isprid Montecatinija (B. Mukić)

Kako ističu u familiji Mukić, znali su da imaje dobre konje, al se niko nije mogo nadat dvostrukom trijumfu. Kad je trka počela, dalo se nagovistit ko ima najviše šansi za pobidu. San Siro je vodio od starta, Montecatini je bio na trećoj poziciji, al je imo u prvoj krivini kraći galop, što je dovelo do pada na šesto-sedmo misto, verovatno je to i odnelo pravo šansu i borbe za prvo misto.

Branislav Mukić je godinama unatrag izrasto u najtrofejnijeg vozača kasački grla, uspišan je i u trenerskom poslu, al od tate Ivice i dalje ima šta naučit. Uostalom, potvrđeno je to i na trkama u Karađorđevu.

– Na kaže se džabe da se čovik uči dok je živ. Svakako još uvik štogod možem naučit od oca o ovom poslu. I za njega je ovo bila velika pobida, jel, nije mala stvar dobit klasnu trku u 68. godini života – zaključiva Branislav Mukić.

N. S.

ZAKLJUČEN TAKMIČARSKI DIO SEZONE NA HIPODROMU U SUBOTICI

Imola zaslužila „triplu krunu"

Pobidom u „Revanš Derbiju", trećoj trki iz grupe kasačkog Derbija, grlo **Imola** i vozač **Branko Skenderović** stigli su do ritkog trofeja u kasačkom sportu – triple krune. Naime, nakon što je ovaj dvojac osvojio „Probni Derbi", potom „Srpski kasački Derbi", trijumf je kompletiran osvajanjom prvog mista u „Revanš Derbiju".

U novom generacijskom okršaju četvorogodi kasača domaćeg odgoja, Imola i Skenderović su ponovo pokazali šta im je najveći adut – finiš. Činilo se da **Paladino** grabi ka pobidi, međutim, završnica trke pokazala je drugačije.

– Imola je još jedared pokazala sve one osobine koje je krase, a ima štogod zaista posebno u njoj. Radost je neopisiva, jel sam nuz nju od prvog dana, a siguran sam da će ostat kod nas do poslidnjeg. Ona je tu „ulaznicu" kupila još ranije – zadovoljno je prokomentariso Branko Skenderović.

Bila je to jedna od dvi centralne tačke osmog okupljanja kasača u Subotici, a u organizaciji Konjičkog kluba Bačka. Druga je bila posvećena tradicionalnoj trki „Trka grada Subotice" koja se odlikuje po specifičnoj distanci od 3.200 metara. Iako je tempo trke bio sporiji, zbog veće dužine neg inače, bilo je dovoljno prostora za taktiku, lipe poteze, al i pogriške. Najviše umića i snage doneli su na stazu **Nadir Three** i **Dejan Katanić** koji stižu do vridne pobide na severu Bačke. Prve čestitke stigle su od čuvenog majstora kasa i starogradske pisme **Zvonka Bogdana** koji je, izmed ostalog, i idejni tvorac ove trke.

Imola (B. Skenderović) isprid Paladina (B. Kečenović)

N. S.

Horoskop za novembar

Poso: Period koji će mnogima od vas bit pun trzavica i neizvesnosti, možete iskoristit da iskristališete svoje ciljove i odbacite sve za šta utvrdite da ne služi svrsi na putu ka uspihu.
Ljubav: Ljubomora koju gajite lako bi se mogla pokazat potpuno neosnovanom. Potrudite se da vam ne donese trajno negativne poslidice.
Zdravlje: Česte glavobolje i ositljivost na temperaturne promine.

Poso: Želja da ostanete konkurentni u poslu koji radite zahtivaće od vas poteze koji se kose s vašom poslovnom etikom. I mnogi će na ovom testu morat porazmislit koliko uspih vridi, ko i šta je za isti prihvatljivo uradit, a šta nije. Ovu granicu možete prić samo jedared, pa dobro odmirite.
Ljubav: Promine koje bi volili donet u vezi neće se dopast drugoj strani, što bi moglo bit uvod u reviziju čitavog niza vaši odluka. Budite pragmatični u svojim nastojanjima da reformišete odnos koji imate.
Zdravlje: Problemi s krvnim sudovima u ovom periodu će biti čest problem.

Poso: Odgovornosti koje ste na sebe prihvatili mogu se brzo pokazat ko loša odluka, kojoj niste dorasli el bar ne možete izać na kraj s istom uslid nagomilani obaveza od ranije. U ovom periodu je ključno napravit akcioni plan kako izać u susrit svim izazovima koje ne možete zaobać.
Ljubav: Budete li se osićali zapostavljeno, razmislite koliko ste vi doprineli takom odnosu od strane voljene osobe.
Zdravlje: Problemi vezani za slab imunitet.

Poso: Osićaj da niste na visini zadatka bi se mogo pokazat ko više namitnut neg objektivan. Pokušajte iznać način da se klonite rasprava u kojima bi vaše videnje bilo prihvaćeno, jel nema naročito dobre izglede.
Ljubav: Korektnost i nivo tolerancije prema manama koje ima vaša voljena osoba, lako se mož pritvorit u širi problem. Tačnije, u više mana koje postaju sve očiglednije. Krivicu tražite u svojoj popustljivosti.
Zdravlje: Zdravstvena slika je generalno dobra.

Poso: Borbenost koju lako i spontano ispoljavate, kogod bi u vašem okruženju mogo upotribit u cilju konflikta u kojem nemate šta dobit, al kogod svakako ima. Klonite se zato ispravljanja krivi Drina za koje niste ni odgovorni ni zaduženi. Umisto tog insistirajte na svojim interesima i postavite jasne granice.
Ljubav: Buran period vam pridstoji što se veza tiče, mnogi od vas će se nać u novoj. Ukoliko želite sačuvat vezu, moraćete temeljno priispitat na čemu se ona zasniva.
Zdravlje: Dosta dobro, al vodite računa o umirenosti.

Poso: Obim posla prid vama neće bit mali i dobre su šanse da već nije. Odnos prema obavezama kod vas će se u ovom periodu mirit uspihom koji postignete. A nuz njega iće i motivacija. Ne tražite dobronamiran savit el po-moć tamo di ga nije bilo ni ranije. Os-lonite se na sopstvene snage i dajte svoj maksimum.
Ljubav: Osićaj zamora održavanjom u životu veze u kojoj sebe sve manje nalazite mogla bi kulminirat upravo u ovom periodu. Ukoliko zaključite da bi najbolje bilo da iz nje izađete, ne činite to optuživanjom.
Zdravlje: Povišeni pritisak.

Poso: Inicijative koje budete pokušali sprovest u dilo imaće dosta poteškoća od početka do kraja. Najviše zbog zavisti u vašem okruženju, iako se zbog svoje naravi trudite da na to ne gledate objektivno, pripisivajuć ljudima pozitivne osobine koje realno nemaje. Ne odlažite suočavanje sa stvarnošću.
Ljubav: Odnosi izmed vas i voljene osobe biće harmonični onoliko koliko pokažete odlučnost da i vaša očekivanja imaje težinu.
Zdravlje: Generalno dobro, povećana napetost.

Poso: Pridani ste u svojem radu i postižete zavidne re-zultate u uslovima u kojima mnogi ne bi pristali ni počet radit. Međutim, imate želju da iz te situacije izađete, iako vas već gledaje ko čudo koje triba dovika funkcionisat u datim okolnostima. Pragmatičnost vas u toj situaciji neće odvest daleko.
Ljubav: Na prikritnici ste po pitanju veze, i dosta stvari će se morat prominit da bi i vaša veza mogla dalje. Ovo se pogotovo odnosi na rođene u trećoj dekadi.
Zdravlje: Stres će vam zadavat nevolje.

Poso: Privodeć kraju poslove koji su vam ostali nerišeni od ranije, činite dosta ko-risti i drugima. Ovo bi mogo bit uvod u namićanje obaveza koje vam nisu ni profesionalno bliske ni u opisu dužnosti. Iznađite mehanizam da se od ovaki pokušaja ogradite na što uljudniji način, ako je moguće.
Ljubav: Velika očekivanja koja ste imali pritvaraje se u sve manje radosti. Dolazi vrime za teške odluke.
Zdravlje: Problemi s krvnim pritiskom.

Poso: Pridstoji vam period intenzivne saradnje s ljudima koji dosad nisu pokazali baš zavidno razumivanje za vaše inicijative. Međutim, moraćete poštivat njev položaj u odlučivanju da bi mogli i vi doć u istu poziciju. Konflikt i loša komunikacija vam neće donet ništa dobro.
Ljubav: Pronadite vrimena za razgovore koji vam nikako nisu prijatni. Od tog će u velikoj miri zavisit budućnost veze.
Zdravlje: Napetost i stres.

Poso: Ideje koje imate čine vam se ostvarive i poželjne, međutim, imajte u vidu da taki poduhvati zahtivaje dobru volju i drugi ljudi. Razočaranja koja bi vam se mogla desit u ovom periodu imaje potencijal postat odlična škula.
Ljubav: Nesuglasice koje imate u vezi el braku mogle bi se pogoršat u ovom periodu.
Zdravlje: Napetost.

Poso: Niste zadovoljni načinom na koji se tretira vaš rad, al nemate ni snage da to jasno i glasno metnete do znanja onima koji ga umanjivaje. Izbigavajte žučne rasprave, al sagledajte svoje mogućnosti da kroz staloženu diskusiju dođete do povoljnijeg odnosa po vas i onog što činite za druge. Brez taktiziranja ćete se samo uvuć u veću nevolju.
Ljubav: Skromnost koju ispoljavate po pitanju emocija mogla bi vašoj voljenoj osobi bit zanimljiva u početku, al ako vaši apetiti ne rastu ne znači da je tako i sa druge strane.
Zdravlje: Odsutnost i česta zabrinutost.

T. K. M.

---

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

350 dinara

1.500 dinara

Knjige u izdanju Bunjevačkog informativnog centra možte naručit na telefon 024/523-505,
po navedenim cinama i nuz poštanske troškove.

Dičija nedilja obilužena u Tavankutu